

Kiinalaisopiskelijoiden vuorovaikutuskokemuksia suomalaisessa korkeakoulussa

Janina Haapaniemi

Puheviestinnän pro gradu -tutkielma

Kevät 2015

Tampereen yliopisto

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yksikkö – School Viestinnän, median ja teatterin yksikkö	
Tekijä – Author Janina Aleksandra Haapaniemi	
Työn nimi – Title Kiinalaisopiskelijoiden vuorovaikutuskokemuksia suomalaisessa korkeakoulussa	
Oppiaine – Subject Puheviesintä	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2015	Sivumäärä – Number of pages 65 sivua + 1 liitesivu
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Kiinalaisopiskelijoiden määrä ulkomailla on jatkuvassa kasvussa. Samaan aikaan Suomessa on peräänkuulutettu enemmän kansainvälistymistä korkeakouluihin opiskelijoiden, tutkijoiden ja opettajien kannalta. Kansainvälinen liikkuvuus on osa myös korkeakoulujen tuloksellisuuden mittareita. Suomi tarvitsee lisää Kiina-osaajia, sillä Kiinan merkitys maailmantaloudessa kasvaa jatkuvasti. Kiinalaiset opiskelijat muokkaavat osaltaan korkeakoulujen ilmapiiriä kansainvälisemmäksi ja useimmat heistä haluavat jäädä Suomeen tekemään töitä myös opintojensa jälkeen.</p> <p>Sekä suomalainen että kiinalainen viestintäkulttuuri ovat muutoksessa – ja tämä näkyy erityisesti nuorten viestinnässä. Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia kulttuurienvälisiä vuorovaikutuskokemuksia kiinalaisopiskelijoilla on opiskeluympäristössään Suomessa. Tutkielmassa haastateltiin suomalaisissa korkeakouluissa opiskelevia mannerkiinalaisia nuoria, minkä jälkeen haastattelut teemoiteltiin ja analysoitiin.</p> <p>Tutkielmassa haluttiin selvittää, millaisia vuorovaikutuskokemuksia kiinalaisopiskelijoilla on paitsi opettajien, myös opiskelijoiden kanssa. Lisäksi haluttiin selvittää käsityksiä eroista sukupuolten välillä kulttuurienvälisessä kanssakäymisessä. Lopuksi selvitettiin kiinalaisten mielipiteitä suomalaisista viestijöistä.</p> <p>Kiinalaiset arvostavat muun muassa henkilökohtaisia suhteita opettajiin ja kannustavaa asennetta. Kiinalaisopiskelijoilla ei ole juurikaan suhteita paikallisiin nuoriin Suomessa. Suurin osa haluaisi suomalaisia ystäviä ja verkostoja, mutta he pitävät itseään liian ujoina ja kielitaidottomina tutustuakseen aktiivisesti uusiin ihmisiin. Kiinalaiset pitivät pääsääntöisesti sekä suomalaisia että kiinalaisia naisia aktiivisempina kuin miehiä. Suomalaisia kiinalaiset kunnioittivat; rehellisyys, luotettavuus ja ystävällisyys miellyttivät kiinalaisia, vaikka he pitivät suomalaisia hieman ujoina.</p> <p>Suomalaiset korkeakoulut voisivat vielä entisestään korostaa potentiaalisille kiinalaisopiskelijoille niitä seikkoja, joita nämä arvostavat: henkilökohtaisia suhteita opettajiin, tasalaatuista opetusta, tutor-toimintaa, pieniä ryhmäkokoja ja kannustavaa ilmapiiriä.</p>	
Asiasanat – Keywords kulttuurienvälinen viestintä, kulttuurienvälinen vuorovaikutus, kiinalais-suomalainen viestintä, opiskelija, opettaja, kansainvälinen liikkuvuus	
Säilytyspaikka – Depository Tampereen yliopisto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KULTTUURIENVÄLINEN VIESTINTÄ	4
2.1 Kulttuurienvälinen viestintä käsitteenä	4
2.2 Kulttuurienvälisen viestinnän lähtökohtia	6
2.3. Kulttuurienvälinen viestintä korkeakouluissa	9
3 KIINALAINEN JA SUOMALAINEN VIESTINTÄKULTTUURI	12
3.1 Kiinalaisen ja suomalaisen viestintäkulttuurin vertailua	12
3.2 Kiinalais-suomalainen viestintä tutkimuksen kohteena	15
3.3 Kiinalaiset nuoret viestijöinä ulkomailla	17
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
4.1 Ongelmanasettelu	24
4.2 Tutkimusmenetelmä	26
4.3 Tutkimuskohteena kiinalaiset opiskelijat Suomessa	28
4.4 Haastatteluaineiston käsittely ja analysointi	29
5 TULOKSET	31
5.1 Kiinalaisopiskelijoiden kokemuksia vuorovaikutuksesta opettajien kanssa	31
5.2 Kiinalaisopiskelijoiden kokemuksia vuorovaikutuksesta opiskelijoiden kanssa	34
5.3 Eroja vuorovaikutuksessa sukupuolten välillä	40
5.4 Kiinalaisopiskelijoiden käsityksiä suomalaisista viestijöinä	42
6 POHDINTA	46
6.1 Tutkielman tulosten tarkastelu	46
6.2 Tutkielman arviointi	58
KIRJALLISUUS	61
LIITE	

1 JOHDANTO

Kansainvälistä liikkuvuutta pidetään tärkeänä osana opiskelijoiden kansainvälistymiskehitystä, ja se on myös osa korkeakoulujen tuloksellisuuden mittareita (CIMO 2011). Suomalaisille korkeakouluille on siis olennaista saada paitsi suomalaiset opiskelijat ulkomaille, niin liikkuvuus houkuttelevaksi vaihtoehdoksi myös maahan tuleville opiskelijoille.

On sanottu, että kansainvälistyminen on yksi suurimmista haasteista suomalaisessa korkeakoulu-, tutkimus- ja innovaatiojärjestelmässä. Vaikka suomalaisen koulutuksen maine on kansainvälisesti huippuluokkaa, Suomessa opiskelee, tutkii ja opettaa vain vähän ulkomaalaisia. (Opetusministeriö 2009, 5.) Uuteen hallitusohjelmaan tehtyjen lukukausimaksujen kaavailujen vuoksi opiskelijoista kilpaileminen kiihtyy, kun suomalaiset korkeakoulut menettänevät kenties tärkeimmän valttikorttinsa: maksuttoman korkeakouluopetuksen EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille (Valtioneuvosto 2015, 36). Kansainvälisten opiskelijoiden viihtyvyyden parantaminen ja sopeutumisen helpottaminen voisi olla yksi merkittävä keino houkutella tulevaisuudessa lisää ulkomaisia korkeakouluopiskelijoita Suomeen. Tätä varten tarvitaan lisää tietoa Suomeen tulevien ulkomaalaisten opiskelijoiden omakohtaisista kokemuksista.

Suomalaiseen viestintäkulttuuriin on tullut muutoksia, minkä huomaa erityisesti nuorten suomalaisten keskuudessa (Wilkins & Isotalus 2009, 7). Siksi on erityisen kiinnostavaa tutkia opiskelijoita, jotka ovat pääsääntöisesti nuoria. Tämän päivän opiskelijat ovat huomisen päättäjiä, työntekijöitä ja yrittäjiä. Tämä tutkielma pyrkii omalta osaltaan selvittämään vain vähän tutkittua kiinalaisten opiskelijoiden vuorovaikutusta suomalaisissa korkeakouluissa. Tarkoituksena on myös tuottaa tietoa ja ehdotuksia, joista olisi hyötyä kiinalaisten opiskelijoiden vastaanottamisessa suomalaisiin korkeakouluihin ja perehdyttämisessä suomalaiseen kulttuuriympäristöön. Tarkoituksena on myös ymmärtää paremmin kiinalaisten opiskelijoiden käsityksiä vuorovaikutuksesta Suomessa.

Kiina elää tällä hetkellä keskellä muutosten aikaa. Kiinalaisen yhteiskunnan enteillään kokevan historiansa mullistavimmat muutokset 2000-luvun kahden ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Muutokset vaikuttavat erityisesti kiinalaisiin nuoriin. (Xi 2006, 79.) Mahdollisimman ajantasainen ja tuore tieto Kiinasta ja kiinalaisista on tärkeää, sillä kiinalaiset ihmiset, tavat ja kulttuuri muuttuvat maan avautuessa yhä enemmän ulkomaisille vaikutteille. Sen sijaan, että Kiina länsimaalaistuisi,

saattaa käydä myös niin, että kiinalaisten ajattelu- ja toimintatapojen merkitys korostuu myös muualla maailmassa entistä voimakkaammin (EVA 2009, 1).

Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana kiinalaista yhteiskuntaa on onnistuttu muuttamaan nopeasti ja syvällisesti. Kiina on omilla toimillaan pystynyt vähentämään köyhyyttä – luonnollisesti ulkomaisten investointien avulla. (EVA 2009, 2.) Kiinan kansantasavalta on tällä hetkellä maailman toiseksi suurin talousalue Yhdysvaltojen jälkeen. Kiinan bruttokansantuote on noussut keskimäärin 10:llä prosentilla joka vuosi, ja maassa on onnistuttu nostamaan 500 miljoonaa ihmistä pois köyhyydestä kolmenkymmenen vuoden aikana. Kiina on jo nyt maailman suurin viejämaa. Vaikka viime aikoina Kiinan talouskasvu on heikentynyt, Kiinan arvioidaan olevan maailman suurin talousalue 20 vuoden päästä. (The World Bank & Development Research Center of the State Council, the People's Republic of China, 2012.)

Kiina oli Suomelle kauppavaihdolla mitattuna viidenneksi suurin kauppakumppani vuonna 2013. Suomen ja Kiinan kulttuurien eroavaisuuksia käytännön näkökulmasta on tutkittu kuitenkin suhteellisen vähän (Rankinen 2008, 13). Kuitenkin Elinkeinoelämän Valtuuskunnan EVA:n (2009, 9–10) mukaan länsimaiden, myös Suomen, pitäisi panostaa entistä enemmän suhteiden rakentamiseen kiinalaisten kanssa. Erityisen tärkeäksi koetaan entistä paremman vuorovaikutuksen oppiminen kiinalaisten kanssa asioidessa sekä Kiina-ymmärryksen lisääminen kulttuurin ja sosiaalisen elämän saralla. Kiinalaiset arvostavat suomalaista osaamista ja suhtautuvat jo valmiiksi myönteisesti suomalaisiin; tulevaisuudessa kysyntä sosiaalisesti ja monikulttuurisesti älykkäistä työntekijöistä siis vain kasvaa.

Kiinalaisia opiskelijoita lähtee runsaasti ulkomaille kouluttautumaan, joten kiinalaiset ovat joutuneet kohtaamaan myös länsimaisten koulutusjärjestelmien realiteetit ja haasteet. Kiinassa tällä hetkellä käynnissä oleva vallanvaihto nuoremmalle kommunistiselle sukupolvelle muuttanee Kiinaa entisestään. Suomalaisilla korkeakouluilla on siis tulevaisuudessakin hyvät mahdollisuudet saada kiinalaisia opiskelijoita yhä useamman suunnatessa ulkomaille opiskelemaan. Myös Rankinen (2008, 186–187) toivoo, että Suomeen saataisiin kiinalaisia opiskelijoita ”sillanrakentajiksi”. Hän toteaa, että suomalainen yritysmaailma tarvitsee paitsi suomalaisia Kiina-osaajia, niin myös kiinalaisia Suomi-osaajia.

Kiinalaisten opiskelijoiden houkuttelevaaminen Suomeen olisi siis hyödyllistä myös suomalaisille

opiskelijoille. Kiinalaisen kulttuurin ja ihmisten tuntemus jo ennen työelämään siirtymistä saattaa osoittautua hyvin tärkeäksi nykypäivän suomalaisille opiskelijoille, jotka mahdollisesti tekevät yhteistyötä tai käyvät tulevaisuudessa kauppaa Kiinan kanssa. Jotta kanssakäyminen kiinalaisten kanssa olisi mahdollisimman antoisaa, vaaditaan kulttuurienvälisen viestinnän tuntemusta sekä suomalaisilta että kiinalaisilta opiskelijoilta.

Kiinan korkeakoulujen tarjoamat mahdollisuudet on huomioitu jo yliopistojen johtotasollakin. Syksyllä 2012 Tampereen yliopistolta kävi eri opintoaloja edustava delegaatio Kiinassa vierailulla. Kiina-yhteistyötä halutaan lisätä entisestään maan merkityksen maailman taloudessa ja politiikassa kasvaessa koko ajan. (Melin, 2012.) Tämän osoituksena Tampereen yliopistoon rekrytoitiin kesällä 2013 henkilö, joka vastaa erityisesti kiinalaisten ja suomalaisten välisestä korkeakouluyhteistyöstä. Tampereen teknillisessä yliopistossa vuorostaan on vuosien 2010–2013 aikana aloittanut opintonsa 111 kiinalaista vaihto- ja tutkinto-opiskelijaa. Osa vaihto-opiskelijoista on jäänyt sittemmin tutkinto-opiskelijoiksi, osa työskentelemään ja asumaan Suomeen myös opintojensa loppuunsaattamisen jälkeen.

Tämä tutkielma yrittää osaltaan auttaa ymmärtämään vuorovaikutuksen näkökulmasta sitä, miten kiinalaiset Suomessa viihtyvät ja miten he maan kokevat. Tutkielmaa varten haastateltiin yhdeksää kiinalaisopiskelijaa, jotka kertoivat vuorovaikutuskokemuksistaan Suomessa. Haastatteluiden perusteella nostettiin esiin joitakin yleisimpiä kipukohtia ja kehityskohteita, joita kiinalaisopiskelijat kohtaavat Suomessa opiskellessaan.

2 KULTTUURIENVÄLINEN VIESTINTÄ

2.1 Kulttuurienvälinen viestintä käsitteenä

Kulttuurit tarjoavat erilaisia tapoja tulkita ympäristöä ja maailmaa sekä muita ihmisiä. Eri kulttuurien edustajat näkevät maailman eri tavalla verrattuna muihin. Kulttuurit eivät tarkoita samaa kuin valtiot, eivätkä ne noudata poliittisesti määriteltyjä rajoja. Kulttuuri sisältää edustajiensa ajatuksia, kokemuksia ja käytösmalleja sekä sen, millä tavalla sen edustajat kohtaavat muiden kulttuurien edustajia. Tietyn kulttuurin edustajilla on suoraa tietoa vain omasta kulttuuristaan – muihin kulttuureihin liittyvä tieto on aina suodattunut kunkin oman kulttuurin käsitysten ja kokemusten perusteella. Kulttuurienvälisellä viestinnällä viitataan yleensä eri kulttuurista tulevien ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. (Jandt 2013, 5–35.)

Kulttuurienvälisen viestinnän tutkimus keskittyy yleensä eri kansallisista kulttuureista olevien ihmisten väliseen kasvokkaisuviestintään. Kulttuurienvälinen viestintä voidaan myös laajemmin käsittää esimerkiksi eri etnisten ryhmien tai eri sukupolvien väliseksi viestinnäksi. (Gudykunst 2002, 179.) Tässä tutkielmassa kulttuurienvälinen viestintä käsitetään yksinkertaistaen kansalaisuudeltaan kiinalaisten ja suomalaisten väliseksi vuorovaikutukseksi. Kulttuurienvälisestä viestinnästä puhutaan kulttuurienvälisenä vuorovaikutuksena tässä tutkielmassa.

On usein sanottu, että viestintä ja kulttuuri ovat erottamattomia; kulttuuri on viestintää (Jandt 2013, 39). Eri kulttuurista olevat viestijät rakentavat yhteistä ja jaettua merkitysten ja käytäntöjen perustaa. Kulttuurienvälinen viestintä on siis prosessi, jossa viestijät rakentavat yhteistä todellisuutta. Prosessiin ei välttämättä tarvitse kuulua väärinkäsityksiä, vaikka niitä pidetäänkin kulttuurienvälisessä viestinnässä hyvin tavallisina. (Koole & ten Thije 2001, 571.) Kuitenkin väitetään, että koska tietyn kulttuurin edustajien viestintää johdattavat kyseisen kulttuurin arvot, normit ja roolit, väärinymmärryksiä ja konflikteja syntyy. Ei ole lainkaan varmaa, onnistuuko vuorovaikutus, vaikka molemmat viestijät tiedostaisivat toistensa kulttuurin stereotyyppiset eroavaisuudet. (Keisala 2012, 11–12.) Menestyäkseen kulttuurienvälisessä viestinnässä uudessa ympäristössä yksilöiden täytyy ymmärtää kohdemaan tapoja ja sen sosiaalista järjestelmää. Jotta kohdemaan ihmisten kanssa voi menestyksekkäästi viestiä, täytyy ymmärtää ja haluta ymmärtää sitä, miten he ajattelevat ja käyttäytyvät. (Jandt 2013, 36.)

Ihmissuhteet ovat se ilmenemismuoto, jossa kulttuurienvälistä vuorovaikutusta konkreettisesti on. Tutkimusta on usein tehty varsin käytännöllisistä syistä, ja niissä on selvinnyt olennaisia asioita kulttuurienvälisistä ihmissuhteista. Monet kulttuurienvälisten ihmissuhteiden viestinnän ulottuvuudet ovat melko samoja kuin yleisestikin ihmissuhteiden viestinnässä, mutta jotkin teemat korostuvat enemmän, kuten eroavaisuuksien kanssa toimiminen. (Chen 2002, 241.)

Ya-Wen Tengin (2005, 2) mukaan kulttuurienvälinen viestintä ei ole ainoastaan tarpeellista, vaan pikemminkin menestyksen tae nykypäivän pluralistisessa yhteiskunnassa. Hänen mukaansa yksilön kulttuurienvälisen viestinnän taitojen ollessa heikot tilanne on jopa ylitsepääsemättömän hankala. Kulttuurienvälisen viestinnän hallitseminen joka tapauksessa lisää menestystä kansainvälisessä liike-elämässä, mahdollistaa tuotteliain ihmissuhteiden syntymisen ja vähentää yhteisiä väärinymmärryksiä.

Vaikka tässä tutkielmassa kulttuuriksi käsitetään nimenomaan tietyt kansallisuudet, kulttuuria lähestytään alati muuttuvana ja eläväisenä kokonaisuutena, jonka ympärille ihmiset rakentavat omaa arvomaailmaansa ja myös viestintäänsä – osin tiedostaen, osin tiedostamatta. Tässä tutkielmassa kulttuurienvälinen viestintä ymmärretään kuitenkin perinteisellä tavalla kansallisten kulttuurien väliseksi vuorovaikutukseksi kiinalaisten ja lähinnä suomalaisten välillä.

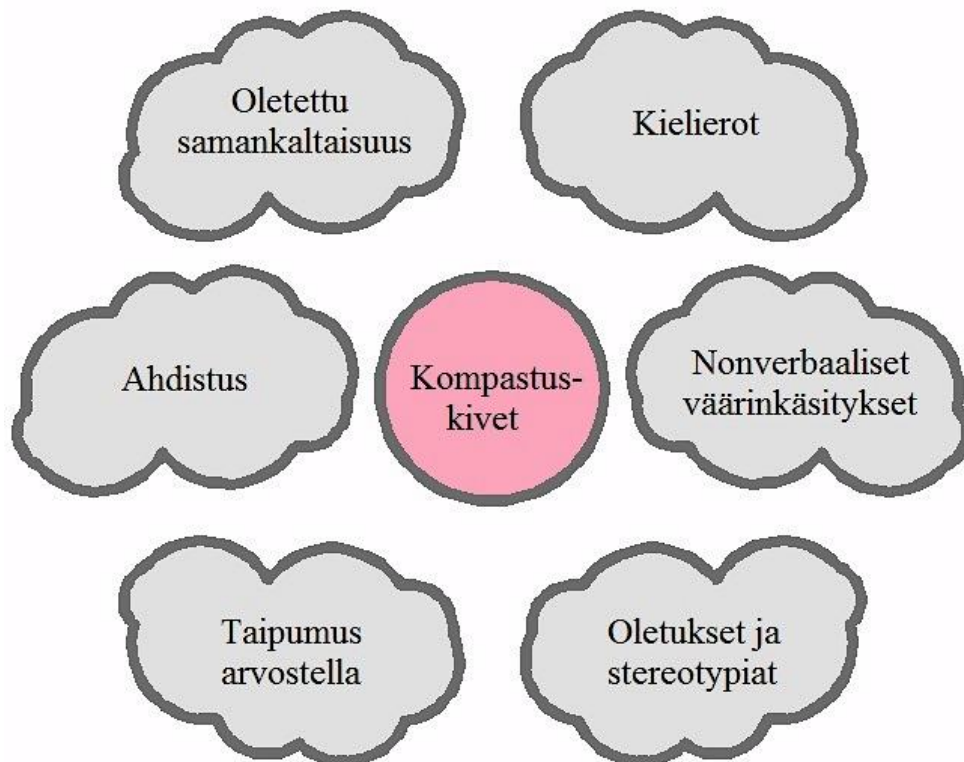
Kiinalaisopiskelijoiden ja muidenkin kansainvälisten opiskelijoiden määrän lisääntyessä Suomessa kulttuurienvälisiä kohtaamisia tapahtuu entistä useammin. Tässä tutkielmassa keskitytään erityisesti kiinalaisopiskelijoiden kulttuurisiin kohtaamisiin suomalaisten kanssa. Huomioitavaa on kuitenkin, että viestintää käsitellään nimenomaan opiskelijoiden näkökulmasta, joten paitsi että tutkielmassa kyse on kulttuurienvälisestä viestinnästä kansallisten kulttuurien välillä, kyse on myös kulttuurin sisäisestä viestinnästä korkeakoulumaailmassa. Opiskelijat voidaan ajatella oman kulttuurinsa edustajina, jolloin tutkitaan kansallisten kulttuurienvälisen viestinnän lisäksi myös opiskelijoiden sisäistä kulttuuria. Tässä tutkielmassa kulttuurienvälinen viestintä käsitetään yksinkertaistaen kansalaisuudeltaan kiinalaisten ja suomalaisten väliseksi vuorovaikutukseksi. Tähän kuuluvat kaikki ne tilanteet, joissa kiinalaisopiskelijat Suomessa kohtaavat muita.

2.2 Kulttuurienvälisen viestinnän lähtökohtia

Kulttuurin näkökulman on todettu muodostuneen yhdeksi tärkeimmistä interpersonaalisen viestinnän osa-alueista tulevaisuudessa (Knapp, Daly, Albada & Miller 2002, 8). Usein monien interpersonaalisesta viestinnästä kiinnostuneiden tutkijoiden tavoite ja motivaatio on moraalisesti virittynyt. Tarkoituksena on lisätä ja syventää tietoa yhteisöistä, rakentaa parempia ja tyydyttäviä ihmissuhteita sekä oppia miten olla vuorovaikutuksessa sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat erilaisia kuin me itse. (Bochner 2003, 75.)

Barnan (1994) mukaan kulttuurienvälisessä viestinnässä vilpittömät aikeet, ystävällinen lähestymistapa tai yhteiset intressit eivät yllättäen ehkä riitäkään onnistuneeseen vuorovaikutukseen, vaikka molemmilla osapuolilla olisikin olemassa halu onnistua. Hänen mukaansa kulttuurienvälisessä viestinnässä on kuusi pääasiallista kompastuskiveä: oletettu samankaltaisuus, kielierot, nonverbaaliset väärinkäsitykset, oletukset ja stereotypiat, taipumus arvostella sekä ahdistus (ks. KUVA 1).

KUVA 1. Kulttuurienvälisen viestinnän kompastuskivet Barnan (1994) mukaan.

Ensimmäinen kompastuskivistä on se, että ihmiset olettavat kulttuurienvälisessä viestinnässä olevan

enemmän samankaltaisuuksia kulttuurien välillä kuin niitä todellisuudessa onkaan. Oletettu samankaltaisuus ei yleensä ulotu yhteiseen puhuttuun kieleen, mutta samankaltaisuutta saatetaan odottaa tulkittaessa nonverbaalisia symboleja, merkkejä ja signaaleja. Yksilön kulttuurinen ympäristö esimerkiksi siis määrittelee, näytetäänkö tunteita vai peitetäänkö niitä ja missä tilanteissa ja missä määrin. Väitetään, että koska ei ole universaaleja merkkejä toisten ymmärtämiseen, meidän täytyy lähestyä jokaista kohtaamista yksilöllisenä tapauksena. On kulttuurista riippuvaa, kuinka samankaltaisena muut nähdään – esimerkiksi japanilaiset pitävät itseään hyvinkin erilaisina toisten kulttuurin edustajiin verrattuna. Kulttuurienvälisessä pulmatilanteessa osapuolet korjaavat väärinkäsityksiä vain harvoin. Jopa universaalitkin symbolit, kuten hymy, saatetaan tulkita kulttuurista riippuen hyvin eri tavalla. Esimerkiksi vieraaseen maahan matkustavat ottavat selvää paikallisista tavoista jo etukäteen, mutta harvoin kovin kattavasti. Tämä saattaa vääristää havainnointia paikallisista tavoista ja ihmisistä, sillä usein ihmiset kiinnittävät huomiota vain niihin asioihin, jotka vahvistavat heidän aiempia käsityksiään. Jos käyttäytyy yleisestä käsityksestä poiketen, se saatetaan tulkita vain yksittäiseksi poikkeukseksi säännöstä. Tutustumalla uuden maan tapoihin, historiaan, kulttuuriin ja kieleen huolellisesti mahdollisuuksien mukaan voidaan saada kattava kokonaiskäsitys maan kulttuurista ja luoda pohjaa omille havainnoilleen paikan päällä. (Barna 1994, 337–340.)

Toinen kompastuskivi kulttuurienvälisessä viestinnässä on kielen eroavaisuudet. Kieli on merkittävä elementti kulttuurienvälisessä viestinnässä. Kielen tärkeys tulee esille varsinkin tilanteissa, joissa kulttuurien edustajilla on eri kielet. (Mulvaney 1994, 221.) Kieli voidaan ajatella symboli-kokoelmana, jonka tietty yhteisö jakaa viestiäkseen tarkoituksiaan ja kokemuksiaan. Symbolit voivat olla sanoja tai eleitä. Jokaisella kielellä on omat ainutlaatuiset äänteensä, sanansa ja rakenteensa. Jos vuorovaikutuksen osapuolet eivät ymmärrä kielen merkityksiä samalla tavalla, siitä tulee kompastuskivi kulttuurienväliselle viestinnälle. (Jandt 2013, 133.)

Paikallista kieltä osaamaton tiedostaa olevansa jo lähtökohtaisesti haastavassa asemassa uudessa kohdemaassaan. Samankin kielen taitajat saattavat kuitenkin ajautua viestinnällisiin ongelmiin erilaisen sanaston, syntaksin, idiomien, slangin tai murteiden takia. Ongelmia syntyy myös, jos joku osaa tietystä sanasta tai ilmauksesta vain yhden merkityksen, vaikka sillä olisi niitä monta. Jopa sanat ”kyllä” ja ”ei” saattavat aiheuttaa ongelmia. Joissakin kulttuureissa on esimerkiksi kohteliasta kieltäytyä ensin erilaisista tarjouksista ennen hyväksyntää. Oli kyseessä sama tai eri kieli, yhteinen ymmärrys syntyy harjoittelemalla. (Barna 1994, 338–339.)

Uuden kohdemaan kielen oppiminen on kuitenkin vasta ensimmäinen askel kohti yhteisymmärrystä, vaikka toisesta kulttuurista tulevien mielestä se saattaa olla kaikista tärkein askel. Ymmärrykseen kuuluu kuitenkin muutakin kuin kieli. Nonverbaaliset väärinkäsitykset on kolmas kompastuskivi. Samojen eleiden, ilmeiden ja muiden nonverbaalisen viestinnän osa-alueiden merkitykset saattavat vaihtelevat kulttuurista toiseen. Eri kulttuureista tulevat ihmiset näkevät, kuulevat, tuntevat ja haistavat eri tavalla ja kiinnittävät huomioita vain sellaisiin asioihin, joilla on heille merkitystä – ja tulkitsevat havaitsemaansa sitten oman kulttuurinsa kautta. Ilmeitä, eleitä ja muita vartalon liikkeitä on siis kaiken kaikkiaan helpompi havainnoida kuin esimerkiksi suhtautumista aikaan tai tilankäyttöön tahi hienovaraisia kunnioitusta osoittavia merkkejä. (Barna 1994, 340–341.)

Yksi kulttuurin perustehtävistä on selittää sitä maailmaa, jossa yksilö on. Erilaisilla oletuksilla ja stereotyypioilla pyritään samalla tapaa selittämään ympäristöä, ja ne ovatkin neljäs kompastuskivi. Stereotypiat ovat rankasti yleistettyjä, toisen käden uskomuksia, jotka eivät välttämättä ole totta. Vieraassa maassa stereotypiat lisäävät turvallisuuden tunnetta, ja ne ovat psykologisesti välttämättömiä. Jossain vaiheessa saattaa tulla hankalaksi tunnistaa sitä todellisuutta, joka ei vastaakaan stereotyypioita. Viestinnällisesti stereotypiat ovat kompastuskiviä, koska ne häiritsevät niiden vihjeiden havainnointia, jotka voisivat itse asiassa murtaa stereotyypioita. Stereotypiat ovat ikään kuin rationaalisiksi miellettyjä ennakkoluuloja, joista on vaikea päästä eroon. (Barna 1994, 341.)

Viides kompastuskivi on taipumus arvostella. Arvostelu voi olla joko hyväksyvää tai torjuvaa, ja se kohdistuu toisten henkilöiden tai ryhmien puheisiin tai tekoihin sen sijaan, että yritettäisiin aidosti ymmärtää toisten ajatuksia tai tuntemuksia. Vuorovaikutuksen kannalta arvostelu aiheuttaa pulmia erityisesti silloin, kun kyseessä on suuria tunteita herättävä tilanne tai asia. Tällaiset tilanteet ovat kuitenkin juuri niitä, joissa aito kuunteleminen ja ymmärtäminen olisivat eniten tarpeen. Pahimmillaan taipumus arvostella voi johtaa esimerkiksi erilaisten neuvotteluiden kariutumiseen tai jopa sotiin. (Barna 1994, 341–342.)

Kuudes ja viimeinen kompastuskivi on ahdistus. Ahdistuneisuus, jännittyneisyys tai stressaantuneisuus kulttuurienvälisissä suhteissa johtuu erilaisista epävarmuutta herättävistä asioista. Kohtuullinen jännittyneisyys yhdistettynä positiiviseen asenteeseen pitää mielen valppaana

haastavissa tilanteissa. Kuitenkin liiallinen ahdistuneisuus tai jännittyneisyys ilmenee usein jonkinlaisena puolustautumisena, esimerkiksi vääristyneenä havainnointina, vetäytymisenä tai vihamielisyytenä. Siksi ahdistuneisuutta voidaan pitää hyvin haastavana kompastuskivenä. Se löytyy usein muiden viiden kompastuskiven taustalta ja saattaa myös aiheuttaa niitä. Ahdistuneisuus vaikuttaa usein kulttuurienvälisen viestinnän molempiin osapuoliin. Tutussa kulttuurissa oleva saattaa esimerkiksi turhautua ulkomaalaiseen sillä hän ei pysty viestimään niin vapautuneesti kuin normaalisti. Tauot puheessa saattavat olla liian lyhyitä tai pitkiä, tai toisen kulttuurin muita kanssakäymiseen liittyviä normeja saatetaan loukata. Toinen osapuoli saattaa myös sanoa aivan mitä tahansa, mikä loukkaa toista tai tämän kotimaata ja kulttuuria. Vieraassa kulttuurissa oleva saattaa tuntea olonsa tällöin vieläkin enemmän uhatuksi, oudoksi ja haavoittuvaiseksi. He saattavat osoittaa torjuntaa erilaisilla keinoilla kuten vetäytymisellä omiin oloihinsa tai oman kulttuurinsa edustajien pariin – tai jopa vihamielisyydellä. Mikään näistä puolustautumismenetelmistä ei luonnollisestikaan johda tehokkaaseen tai tarkoituksenmukaiseen viestintään. (Barna 1994, 342–343.)

Kulttuurienväliseen viestintään siis liittyy erilaisia ongelmakohtia ja haasteita. Hamilton ja Harwood (1997) kuitenkin muistuttavat, että vaikka kulttuuriset eroavaisuudet saattavat olla helpoiten havaittavissa viestinnän osapuolissa, ne eivät välttämättä ole nimenomaan niitä eroavaisuuksia, jotka aiheuttavat varsinaisia konflikteja (Jandt 2013, 83). He huomauttavat, että ihmisiä ei tulisi käsitellä osana kulttuurista ryhmää, ilman että tunnustaa heidän yksilöllisyytensä ja kenties niitä muitakin identiteettejä, jotka ovat heille tärkeitä kansallisen kulttuuri-identiteetin lisäksi. Sen lisäksi, että ihmiset ovat kulttuurinsa edustajia, he ovat aina myös yksilöitä. Kulttuuriset erot ovat tavallaan yksilöllisiä eroja, jotka vaikuttavat merkitsevällä tavalla vuorovaikutukseen (Daly 2003, 139).

2.3. Kulttuurienvälinen viestintä korkeakouluissa

Zimmermann (1995) tutki kulttuurienvälisen viestinnän osaamista ja ulkomaisten opiskelijoiden sopeutumista yhdysvaltalaisella kampuksella. Tutkimukseen osallistui 101 kansainvälistä opiskelijaa. Tutkimuksen tulosten mukaan kulttuurienvälisen viestinnän osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opiskeijoiden tyytyväisyys omiin viestintätaitoihinsa. Suurin yksittäinen tekijä osaamisen kehittämisessä ja paikan päälle sopeutumisessa oli kuitenkin puhuminen paikallisille, yhdysvaltalaisille opiskelijoille. Tutkimuksen tulosten perusteella hyvin tarpeellisena voidaan pitää myös

sellaisten mekanismien kehittämistä, joilla saadaan luotua suhteita muihin kansainvälisiin opiskelijoihin ja myös henkilökunnan jäseniin. Paitsi että tästä on hyötyä ulkomaisten opiskelijoiden kannalta, myös henkilökunta ja muut opiskelijat saavat tästä kosketuspintaa kansainväliseen vuorovaikutukseen, joka alkaa nykyään jo olla arkipäivää.

Rundstrom Williams (2005) tutki eri opiskelijoiden kulttuurienvälisiä viestintätaitoja yhden lukukauden aikana. Tutkimuksessa vertailtiin sellaisia opiskelijoita jotka opiskelivat tuona aikana ulkomailla ja sellaisia jotka pysyivät kotikampuksellaan. Ryhmät arvioivat sitten itsenäisesti vahvuuksiaan ja heikkouksiaan. Tulokset vahvistivat hypoteesin, jonka mukaan ulkomailla opiskelevat kokevat suuren muutoksen kulttuurienvälisen viestinnän taidoissaan jo yhdessä lukuvuodessa verratuna heihin, jotka pysyvät kotikampuksellaan. Tulosten mukaan vieraille kulttuureille altistuminen oli suurin syy, joka enteili kulttuurienvälisen viestinnän taitojen kehittymistä.

Hendrickson, Rosen ja Aune (2011) vahvistavat, että kansainvälisten opiskelijoiden määrä kasvaa jatkuvasti. Aiemmissa tutkimuksissa on yritetty selvittää sitä, miten ulkomailla opiskelusta saisi entistä enemmän irti. Eräs tutkimuksen näkökulma on ollut ystävyys-suhteiden muodostuminen, sen merkittävä rooli ulkomailla opiskelussa ja ne ainutlaatuiset ystävyys-suhteet, jotka vain ulkomailla opiskelu mahdollistaa. Ulkomailla opiskelijat saavat ystäviä omasta kotimaastaan, muista vieraista maista sekä kohdemaasta. Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että kansainvälisillä opiskelijoilla on usein eniten ystäviä omasta kotimaastaan. On myös osoitettu, että sellaiset kansainväliset opiskelijat ovat tyytyväisempiä ja kokevat vähemmän koti-ikävää, joilla on enemmän ystäviä kohdemaastaan.

Hendrickson, Rosen ja Aune (2011) kuitenkin havaitsivat heidän tutkimuksessaan, että heidän haastattelemissaan kansainvälisillä opiskelijoilla ei ollutkaan enemmän ystäviä omasta kotimaastaan kuin muista maista. Kuitenkin myös he havaitsivat, että ne opiskelijat joilla on enemmän ystäviä kohdemaastaan, olivat tyytyväisempiä ja kokivat vähemmän koti-ikävää.

Salo-Lee (2007, 80–81) muistuttaa, että jaettu kulttuurienvälinen ymmärrys ja kulttuurienvälinen osaaminen eivät kuitenkaan välttämättä tule vain siitä, että toimijat ovat monikulttuurisissa ympäristöissä tai että he viestivät eri taustoista olevien ihmisten kanssa. Kulttuurivaihdot, kansainvälinen kouluttautuminen ja ammatillinen liikkuvuus sekä kohtaamiset vieraiden ihmisten kanssa ovat toki hyödyllisiä kansainvälistymisen kannalta. Ne eivät kuitenkaan tee sinällään vielä kenestäkään

valaistuneita, eläytyväisiä ja todellisia maailmankansalaisia. Korkeakouluissa voitaisi entisestään kehittää niitä tapoja, jotta henkilökunta ja opiskelijat saavuttavat syvällisempää ymmärrystä kulttuurienvälisestä viestinnästä, lukutaidosta ja osaamisesta.

Varsinkin ulkomaisten opiskelijoiden määrän lisääntyessä kulttuurienvälistä viestintää on tutkittu paljon korkeakoulukontekstissa. Tutkimus vaikuttaa olevan hyvin käytännönläheistä ja tutkijat etsivät lisätietoja hyvinkin konkreettisista asioista, kuten ystävyys-suhteista uudessa kotimaassa. Lisäksi on tutkittu varsinkin opiskelijoiden kulttuurienvälistä osaamista. Kulttuurienvälinen osaaminen ei kuitenkin tule automaationa vain siksi, että viettää aika muista kulttuureista tulevien ihmisten kanssa. Tarvitaan myös entistä syvällisempää tietoa ja ymmärrystä eri kulttuureihin liittyvistä aspekteista.

3 KIINALAINEN JA SUOMALAINEN VIESTINTÄKULTTUURI

3.1 Kiinalaisen ja suomalaisen viestintäkulttuurin vertailua

Kiinalainen ja suomalainen viestintäkulttuuri ovat erilaisia ja varsinkin Kiinassa uskonnot ovat vaikuttaneet paljon viestintäkulttuurin kehittymiseen. Kiinassa uskonnoilla on aivan eri merkitys kuin Suomessa ja muissa länsimaissa. Uskontojen olemus, rakenne ja merkitykset poikkeavat länsimaisista vastaavista. Uskontoja ei voi erottaa tiukasti toisistaan, ne ovat historian saatossa vaikuttaneet toinen toisiinsa. Kiinan nykyinen kulttuuri pohjautuu vahvasti kungfutselaisuuden, taolaisuuden ja buddhalaisuuden maailmankatsomuksiin. Kiinalainen politiikka, uskonto ja filosofiat – ja näin ollen ihmisten käyttäytyminen – liittyvät toisiinsa voimakkaasti. Kiinalaisten ihmisten arvomaailmaan, käyttäytymiseen ja motiiveihin pääsee käsiksi tuntemalla vanhoja kiinalaisia uskontoja ja filosofioita; se on jopa yksi avainasioista kiinalaisen kulttuurin tuntemisessa. (Rankinen 2008, 63–128.)

Taoismi ja buddhalaisuus ovat vaikuttaneet hyvin paljon kiinalaiseen kulttuuriin. Taoismin ja buddhalaisuuden ajattelumallit ovat syvällä aasialaisissa kulttuureissa. Esimerkiksi taolaisten mukaan elämässä tulisi hyväksyä asiat ennemmin kuin vastustaa niitä. Lisäksi ristiriitaisten tilanteiden rauhoittamista pidetään tärkeänä. Taolainen ja buddhalainen asenne vuorovaikutukseen rohkaisee yksilöitä olemaan empaattisia ja joustavia, ajattelemaan asioita laajemmissa konteksteissa ja luopumaan itsekkyydestä. Länsimainen tavoitehakuinen ja puhujakeskeinen viestintäasenne, myöntövyvyyteen tähtäävät strategiat, viestintäosaamisen korostaminen sekä individualismi eivät välttämättä saavuta arvostusta aasialaisissa kulttuureissa. (Chuang 2004, 38–47.) Kiinalainen kulttuuri saattaa erota siis hyvinkin merkittävästi länsimaisista viestintäkulttuureista ja pohjautua täysin erilaisiin arvoihin.

Kuten todettu, viestintää voi ymmärtää vain silloin, kun tuntee sitä kulttuuria, jossa viestitään. Kiinalaiseen kulttuuriin on vaikuttanut vahvasti myös kungfutselaisuus. Kungfutselaisen näkökannan mukaan viestintä voidaan määritellä tulkintaa vaativaksi loputtomaksi prosessiksi, jossa kaikki osapuolet pyrkivät luomaan ja ylläpitämään sosiaalisia suhteita. Länsimaisen katsantokannan mukaan eräs määritelmä viestinnästä on, että se on prosessi, jossa on puhuja, puhe toimintana, yleisö ja tarkoitus. Viestinnän osatekijöitä voivat olla esimerkiksi lähde, viesti, kanava, taustahäly, vastaanottaja, vastaanottajan reaktio, palaute ja konteksti. (Jandt 2013, 55.)

Koska tässä tutkielmassa käsitellään kiinalaisopiskelijoiden kanssakäymistä varsinkin suomalaisten kanssa, lieenee tarpeellista huomioda myös muutamia suomalaisen puhekulttuurin ominaispiirteitä. Suomalaista viestintäkulttuuria on kuvailtu muodolliseksi. Rupattelu saatetaan tulkita herkästi tyhjänpuhumiseksi, mikä näkyy varsinkin työelämässä jossa viestintä saattaa olla hyvinkin asiakeskeistä. Myös opettajien antama palaute oppilaille on usein hyvin asiakeskeistä ja henkilökohtaisiin asioihin puuttumista jopa vältetään. (Wilkins 2009, 69–75.) Suomalaisen puhekulttuurin yhtenä suurimmista haasteista pidetään kehnoa small talk -taitoa vieraskielisissä tilanteissa (Salo-Lee 1993, 77).

Suomalaisia ei edelleenkään pidetä puheliaina tai viestintähalukkaina ja suomalaiset kokevat myös tarvetta itsenäisyyteen ja yksityisyyteen (Wilkins & Isotalus 2009, 13), mikä saattaa tuntua vieraalta yhteisöllisistä ja perhekeskeisistä aasialaisista kulttuureista tuleville ihmisille. Toisaalta suomalaisia pidetään myös ristiriitaisina viestijöinä, jotka ovat kylläkin viestintähalukkaita introverttejä, mutta sangen epävarmoja ja omaa kielitaitoaan aliarvioivia (Lewis 2004, Vihakaran 2006, 120 mukaan). Joka tapauksessa rennon small talk -puheen taitamattomuus, vähäpuheisuus ja haluttomuus viestiä saattavat aiheuttaa väärinymmärryksiä ulkomaisten opiskelijoiden kanssa.

Suomalainen puhekulttuuri on kuuntelemisen kulttuuria. Suomalaiset ovat hyviä kuuntelijoita ja emme yleensä keskeytä toisten puhetta tai puhu toisten ihmisten päälle. Suomalaiset tunnustavat itsekin puutteellisen osaamisensa small talkissa ja heidän mielestään joutavista asioista puhuminen on ajanhukkaa. Kaikessa keskustelussa pitää olla syvempi merkitys, ja small talkia pidetäänkin usein turhana ja pinnallisena. (Lewis 2004, Vihakaran 2006, 119–120 mukaan.) Vaikuttaa siltä, että suomalaisia ja kiinalaisia yhdistäisi myös syvemmän kuin vain ilmeisimmän merkityksen hakeminen keskusteluista.

Lisäksi suomalainen hiljaisuus saattaa hämmentää vieraista kulttuureista tulevia ihmisiä (Salo-Lee 1993, 83). Myös uudemmat tutkimukset osoittavat suomalaisten edelleen arvostavan hiljaisuutta ja tarvitsevan sitä (Wilkins & Isotalus 2009, 13). Toisaalta perinteisesti myös itämaiset yhteiskunnat ovat arvostaneet hiljaisuutta selvästi enemmän kuin länsimaiset yhteiskunnat. Kungfutselaisen perinteen mukaan hiljaisuus, ei puhuminen, on hyve. Toisin on taas esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa hiljaisena pysyminen tarkoittaa huomiokyvyn ja aloitteellisuuden puutetta. Yksilön täytyy puhua osallistuakseen. Kiinassa kuitenkin hiljaisuus tarkoittaa yhteisymmärrystä; puhuminen on hyväksi vain, jos on jotakin tärkeää lisättävää asiaan. Muiden pitäisi aina antaa puhua ensin. (Jandt

2013, 123.) Kiinalaisten opiskelijoiden on esimerkiksi havaittu käyttävän hiljaisuutta luokka-huoneessa tapana kunnioittaa opettajaa ja tämän pitämää oppituntia (ks. esim. Liu 2002).

Suomalaisten lisäksi siis myös kiinalaiset vaikuttavat pitävän hiljaisuutta sopivana ainakin tietyissä tilanteissa. Myös Rankinen (2008, 60) on todennut, että suomalaisen ja kiinalaisen keskustelukulttuurin yhteisiä piirteitä ovat juuri hiljaisuuden käyttäminen osana keskustelua, hyvä hiljaisuuden sietokyky sekä kuuntelemisen taito.

Tilanne, jossa suomalaisilla ja kiinalaisilla saattaa tulla kulttuurisia yhteentörmäyksiä, on tapa puhua ja vaikuttaa puhetilanteeseen. Kiinalaiset ovat siis hyvin harmoniahakuisia ja välttävät ristiriitoja kaikin keinoin. Suomalaiset taas puhuvat erittäin suoraan ja eivät juuri kaunistele asioita, mikä saattaa säikäyttää ulkomaalaisia (Salo-Lee 1993, 85–87). Toisaalta myös suomalaisten on havaittu suoran kiistelyn sijaan mieluummin ylläpitävän harmoniaa viestintätilanteissa (Wilkins & Isotalus 2009, 13). Harmoniahakuisuus saattaa siis hyvinkin olla suomalaisia ja kiinalaisia yhdistävä piirre. Ryhmässä työskentelemisellä on Kiinassa pitkät perinteet ja kiinalaiset pyrkivätkin yhteisymmärrykseen osallistujien kanssa (Vihakara 2006, 121).

Suomalaisista on sanottu myös, että he käyttäytyvät kuten muutkin länsimaalaiset, mutta ovat tietoisia ”kasvoista”. He suhtautuvat epäileväisesti liioiteltuun ilmaisuun ja ylitunteelliseen käytökseen. Suomalaiset ihailevat rauhallista ja hillittyä käytöstä, mutta tosin alkoholin vaikutuksen alaisena saattavat olla hyvin puheliaita ja ilmaisuvoimaisia. (Lewis 2004, Vihakaran 2006, 120 mukaan.) Myös kiinalaisessa viestintäkulttuurissa kasvoilla ja varsinkin niiden säilyttämisellä on suuri merkitys. Kiinalaiset ovat viestinnässään epäsuoria ja karttavat kritiikkiä tai avointa yhteenottoa välttääkseen omansa tai keskustelukumppaninsa kasvojen menettämisen. (Vihakara 2006, 121).

Suomalainen ja kiinalainen viestintätyyli eroavat nonverbaalisesti. Suomessa nonverbaalisen viestinnän osuus on pieniä – Kiinassa sen osuus viestinnässä on suurta. Suomessa sanallisen viestin tulkinta on tärkeää, kun taas Kiinassa viestintätilanteen kontekstin tulkinta on tärkeää. Suomessa fyysisen kontaktin sietokyky on pieniä, kun taas Kiinassa se on suurempaa kuin Suomessa. (Rankinen 2008, 14.) Suomalaiset pitävät fyysisen etäisyyden puhuessaan toiselle henkilölle ja heidän mielestään liian lähellä seisominen on epämiellyttävää ja tungettelevaa (Mole 1989, Vihakaran 2006, 120 mukaan).

Suomalaiseen viestintäkulttuuriin on kuitenkin tullut muutoksia viime aikoina, minkä huomaa erityisesti nuorten suomalaisten keskuudessa (Wilkins & Isotalus 2009, 7). Siksi on erityisen kiinnostavaa tutkia opiskelijoita, jotka ovat pääsääntöisesti nuoria. Tällöin saattaa saada uudenlaisia tuloksia myös suomalaisista viestijöinä. Myös Kiinan yhteiskunta on avautumassa omilla ehdoillaan ja maassa on jo voimakkaasti modernisoitunut, mikä saattaa vaikuttaa varsinkin nuorten viestintäkulttuurin muutoksiin.

Kiinalaiset eivät kuitenkaan luonnollisesti ole yhtenäinen, homogeeninen viestijäjoukko, vaan maan sisällä on valtavasti variaatioita esimerkiksi maaseudun ja kaupunkien sekä nuorten ja iäkkäiden välillä. Rankinen (2008, 19) huomauttaa, että Pekingin alueella sekä Itä- ja Etelä-Kiinassa modernisoituminen on edennyt pisimmälle. Tässäkin tutkielmassa Kiinaa koskeva teoriaosuus käsitellään kansallisella tasolla, vaikka eroavaisuuksia eri alueiden ja Kiinan sisäisten kulttuurien välillä luonnollisesti onkin.

Suomalaisia ja kiinalaisia vaikuttaa yhdistävän ainakin syvemmän kuin vain ilmeisimmän merkityksen hakeminen keskusteluista. Myös hiljaisuuden käyttäminen osana keskustelua, hyvä hiljaisuuden sietokyky sekä kuuntelemisen taito yhdistävät sekä suomalaisia että kiinalaisia. Vaikka suomalaisia pidetään suorapuheisina ja asiakeskeisinä, myös harmoniahakuisuus yhdistää kiinalaisia ja suomalaisia. Tietoisuus ”kasvoista” ja niiden säilyttämisen halu elää vahvasti sekä Suomessa että Kiinassa. Molempien maiden viestintäkulttuureissa on siis eroavaisuuksien lisäksi myös yhtäläisyyksiä.

3.2 Kiinalais-suomalainen viestintä tutkimuksen kohteena

Kaupankäynnin lisääntyessä ja Kiinan talouden kasvaessa kiinalais-suomalaista yritysviestintää on tutkittu jonkin verran kulttuurisen osaamisen näkökulmasta (kts. esim. Rankinen 2008). Vihakara (2006) tutki johtamisviestintää kiinalais-suomalaisessa yhteisyrityksessä. Tutkimuksen lähtökohtana oli, että viestinnässä ilmenee haasteita, sillä tutkittavassa yrityksessä kiinalaiset ja suomalaiset olivat aktiivisesti tekemisissä toistensa kanssa. Viestinnän kehittyminen organisaatiossa kesti vuosia ja oli haasteellista alkuaikoina. Tutkimuksessa kävi ilmi, että sekä suomalaiset että kiinalaiset pitivät välisiään suhteita hyvin tärkeinä, puhuttiin niistä sitten suhteina (suomalaiset) tai ystävyytenä (kiinalaiset). Erilaisista arvomaailmoista huolimatta ihmisten välisten suhteiden koettiin siis olevan hyvin tärkeitä. Tutkimuksessa havaittiin myös, että kielitaito oli yksi viestinnän

haasteellisimmista osioista, erityisesti teknisen sanaston osalta. Kolmen kielen organisaatio ja tulkkien käyttö aiheutti välillä hämmennystä. Konfliktinratkaisussa ja yhteisymmärryksen löytymisessä kiinalaiset ja suomalaiset saavuttivat kuitenkin melko usein kulttuurisen yhteisymmärryksen. Eräänä yhteisenä tekijänä oli molempien osapuolten hiljaisena pysymisen yhteisymmärryksen merkiksi.

Suomalaisten ja kiinalaisten välistä viestintää liike-elämässä tutkinut Salo-Lee (1994) havaitsi, että suomalaisten vahvuuksina pidettiin rauhallisuutta, itseään korostamatonta viestintätyyliä ja luotettavuutta. Toisaalta suomalaisia pidettiin liian suorina viestijöinä ja heidän sosiaalista hiljaisuuttaan vuorovaikutustilanteissa kummaksuttiin. Tässä yhteydessä hiljaisuudeksi voidaan määritellä sekä nonverbaalisen että verbaalisen viestinnän puuttellisuuden, jota kiinalaiset olisivat kenties odottaneet.

Kiinalais-suomalainen viestintä vaikuttaa olevan jokseenkin suosittu aihe opinnäytetöissä. Suuri osa tutkimuksesta liittyy kuitenkin bisneskulttuuriin pikemmin kuin opiskelijoihin. Kiinalaisia opiskelijoita on tutkinut opinnäytteessään esimerkiksi Lehväslaiho (2012), joka selvitti Suomessa opiskelevien kiinalaisten tulevaisuudensuunnitelmia valmistumisen jälkeen. Tutkielmaa varten haastateltiin 10 kiinalaisopiskelijaa, ja lisäksi 74 pääkaupunkiseudussa opiskelevaa kiinalaista vastasi sähköiseen kyselyyn. Opinnäytteessä selvisi muun muassa, että moni kiinalaisista haluaisi oppia suomea paremmin ja saada enemmän suomalaisia ystäviä.

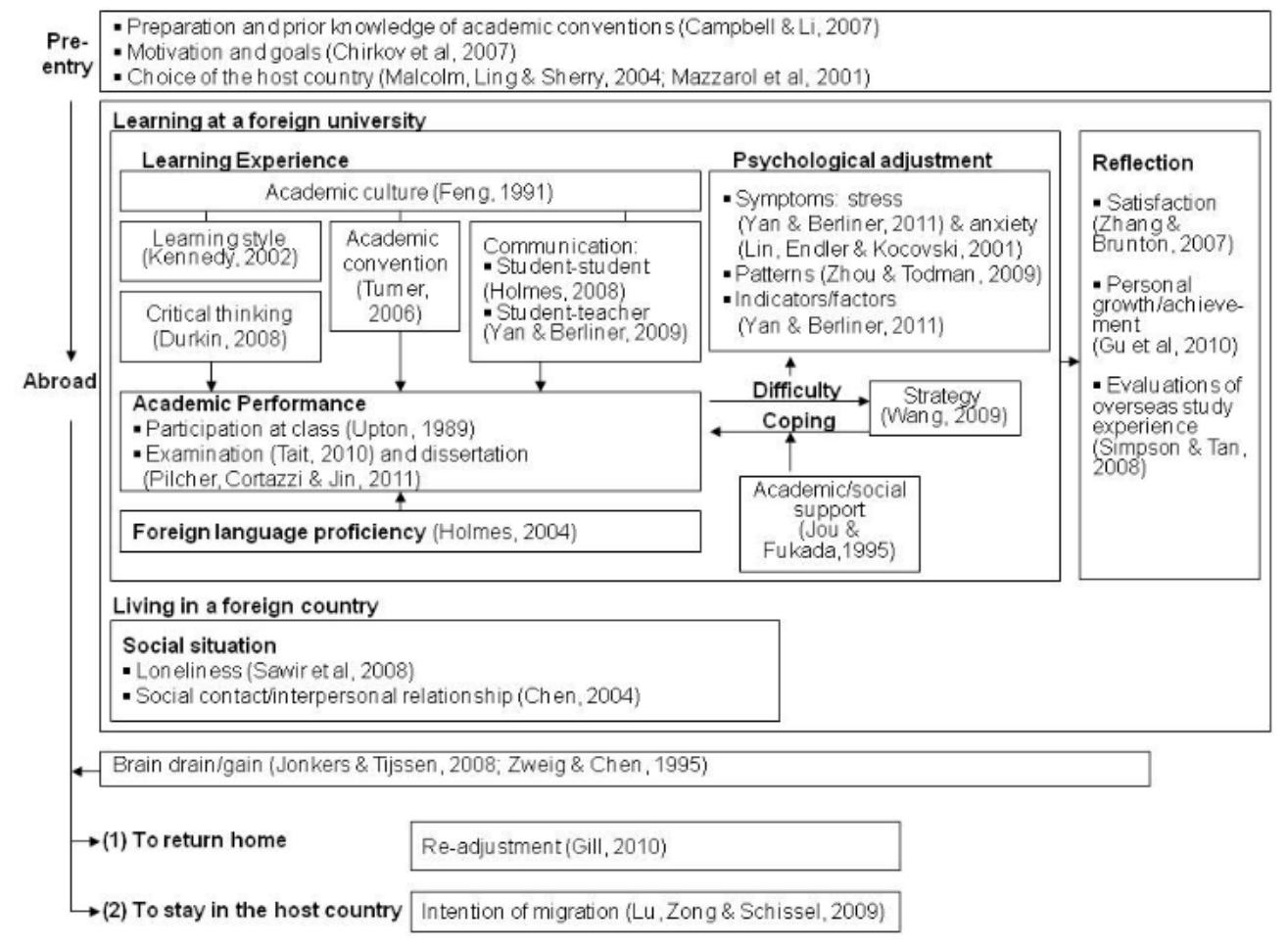
Jyväskylän ammattikorkeakoulun kehittämishankeraportissa (Reiman, 2008) havaittiin, että kiinalaisopiskelijoilla oli haasteita oma-aloitteisuuden kanssa. Aineistona oli kyselylomake, johon vastasi 21 valmennuskurssille osallistunutta kiinalaisopiskelijaa. Vastausmäärä oli siis hyvin pieni, eikä laajoja yleistyksiä voi tehdä. Suuntaa-antavia kokemuksia suomalaisen opettajan ja kiinalaisten opiskelijoiden kohtaamisista kuitenkin kertyi. Raportissa todettiin myös, että kiinalaiset kunnioittavat opettajaa selvästi ja antavat tämän puhua rauhassa ja puhuttelevat tätä kunnioittavasti. Opiskelijat halusivat lisäksi usein opettajalta yhden oikean vastauksen, vaikka johonkin tehtävään olisi ollut useampi hyväksyttyvä vastaus. Kirjallinen ilmaisu oli opiskelijoille helpompaa kuin suullinen, vaikka yleensä opiskelijat eivät myöntäneetkään osaamattomuuttaan tai ymmärtämättömyyttään. Raportissa korostettiin opettajan roolia siinä, että kiinalaisopiskelijat säilyttäisivät kasvonsa, vaikka jotain asiaa eivät tietäisikään.

Kiinalais-suomalaista viestintää on siis tutkittu varsinkin työelämän näkökulmasta. Myös Suomessa opiskelevia kiinalaisia on tutkittu, ja tällöin tutkimus on ollut yleensä hyvin käytännönläheistä liittyen esimerkiksi heidän tulevaisuudensuunnitelmiinsa tai oppimistyyleistään. Puheviestinnän saralla kiinalais-suomalaista opiskelijaviestintää ei Suomessa ole tiettävästi tutkittu.

3.3 Kiinalaiset nuoret viestijöinä ulkomailla

Kiinan kotitalouksien into panostaa koulutukseen on kasvanut huomattavasti. 2000-luvulla kiinalaisperheiden opintoihin liittyvät kustannukset ovat kasvaneet keskimäärin 29,3 % vuodessa. Kiinan National Bureau of Statistics on selvittänyt, että vuonna 2001 koulutukseen liittyvät menot olivat merkittävä osa kiinalaisten perheiden kuluja ja melkein puolilla kotitalouksista koulutukseen menevä raha oli perheiden suurin yksittäinen menoerä. Kiinalaisperheiden on arvioitu käyttävän noin 10 % koko taloutensa menoista koulutukseen, kun esimerkiksi asumiseen käytetään vain noin 7 %. (Xi 2006, 82.) Opiskelu koetaan siis koko perheen yhteiseksi projektiksi ja sijoitukseksi, johon investoidaan merkittävä määrä rahaa.

Kiinalaiset nuoret opiskelevat yhä useammin ulkomailla joko koko tutkinnon tai osan siitä. Suosituin kohdema on Yhdysvallat. Kiinan luetuimman englanninkielisen sanomalehden mukaan ulkomailla opiskelevien kiinalaisten määrä on nousemassa yli 450 000:n. Vuonna 2012 lukumäärä oli 399 600 opiskelijaa. (China Daily 2013.) Kasvua on tullut siis liki 13 prosenttia vain reilussa parissa vuodessa. Viimeistään ensi vuosikymmenellä kiinalaisista tulee maailman suurin liikkuva opiskelijapopulaatio. Ulkomailla opiskelevia kiinalaisia opiskelijoita on tutkittu paljon, varsinkin Australiassa, Iso-Britanniassa, Uudessa-Seelannissa, Yhdysvalloissa ja Hong Kongissa. (Henze & Zhu 2012, 90.)

KUVIO 2. Ulkomailla opiskelevista kiinalaisopiskelijoista tehty tutkimus Henzen ja Zhun (2012) mukaan.

Henze ja Zhu (2002, 91) ovat koostaneet tietoa siitä, mistä näkökulmasta ulkomailla opiskelevia kiinalaisia on tutkittu (KUVIO 2). Heidän mukaansa ulkomailla opiskelevat kiinalaisopiskelijat on käsitetty aiemmassa tutkimuksessa lähinnä viidessä eri kategoriassa:

- Asiakkaina eli liikevaihdon lisääjänä erityisesti yhdysvaltalaisissa, isobritannialaisissa, uusiseelantilaisissa ja australialaisissa yliopistoissa, jolloin tutkimuksessa on lähinnä keskitytty niihin syihin, miksi kiinalaiset päätyvät valitsemaan tietyn kohdemaan (Mazzarol et al, 2001; British Council, 2008; Shen 2010),
- ”Vaivana”, jonka läsnäolo saattaa aikaan muutoksia institutionaalisella ja yksilöllisellä tasolla ja joissakin tapauksissa jopa ”pelon” lähteenä johtuen heidän yhteentörmäyksistään opettamis- ja oppimistyylien kanssa vaihtoyliopistoissa (McGowan & Potter, 2008; Eaves, 2011),
- Haasteena, mutta myös mahdollisuutena yhteiseen oppimiseen sekä teorian että käytännön

tasolla (Zhou, 2007; Tan et al, 2008),

- Maailman suurimpana akateemisen potentiaalin liikkuvana massana, mikä lopulta johtaa maailmanlaajuisesti intensiiviseen kilpailuun huipputason osajista ja sen seurauksena kansainvälisten opiskelijoiden määrän lisääntymiseen (Huang, 2002; Szelényi, 2006; Finn, 2010; Pan, 2010, 2011; Zeithammer & Kellogg, 2011)
- Erityisenä ryhmänä, jota on yleisesti tutkittu kulttuurishokin, mukautumisen ja sopeutumisen näkökulmasta (Pritchard, 2011).

Näkökulmat ovat siis vaihdelleet hyvinkin paljon. Maissa, jossa korkeakoulutus on kaupallisempaa ja parhaista opiskelijoista kilpaillaan tosissaan, tarve kartoittaa kiinalaisten motiiveja ja kokemuksia on ollut varsinkin taloudellinen. Suomessa tämän tyyppistä tutkimusta ei ole kuitenkaan tiettävästi tehty, vaikka uudessa hallitusohjelmassa tehtyjen lukukausimaksujen kaavailujen vuoksi opiskelijoista kilpaileminen kiihtyneenä entisestään, kun suomalaiset korkeakoulut menettänevät kenties tärkeimmän valttikorttinsa: maksuttoman korkeakouluopetuksen EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille.

Kiinalaisopiskelijat on siis nähty paitsi vaivana, myös mahdollisuutena. On myös osoitettu, että itämaistyyppisellä pedagogiikalla voisi olla paljon annettaa myös länsimaiselle opetukselle ja oppimiselle muun muassa oppimisen, luovuuden, opettajan omistautumisen ja motivaation näkökulmasta. Lisäksi on havaittu, että aasialaisia opiskelijoita koskevat stereotypiat eivät läheskään aina pidä paikkaansa. (Tan et al., 2008.)

Kiistatonta kuitenkin on, että kiinalaisopiskelijoiden määrä kasvaa erittäin voimakkaasti vuosi toisensa jälkeen. Koska kiinalaisopiskelijoista tulee maailman suurin liikkuva opiskelijapopulaatio, myös laadukas, akateeminen tiedontarve kiinalaisopiskelijoista lisääntyy. Tässä tutkielmassa pyritään yhdistämään näkökulmia useista eri tutkimuksista, eikä keskityä vain kiinalaisopiskelijoihin esimerkiksi asiakkaina, haasteena tai ainakaan vaivana.

Cortazzi ja Jin (1997, 78–79) vertailivat isobritannialaisten opettajien ja kiinalaisten opiskelijoiden ja opettajien käsityksiä akateemisista odotuksista korkeakoulussa. Kyselytutkimuksen ja haastatteluiden perusteella saatiin selville, että odotukset ovat erilaisia (KUVIO 3). Aineistona oli 101 kiinalaisen ja 37 isobritannialaisten opettajan käsitykset. On huomattava, että kummallakaan puolella arvot eivät aina käytännössä välttämättä toteudu sinällään, mutta niiden havaittiin olevan

päämääriä, joihin kunkin taholla pyritään.

Isobritannialaisten akateemiset odotukset	Kiinalaisten akateemiset odotukset
Yksilöllinen orientaatio	Kollektiivinen tietoisuus
Horisontaaliset suhteet	Hierarkkiset suhteet
Aktiivinen osallistuminen	Passiivinen osallistuminen
Verbaalinen täsmällisyys	Asiayhteydestä ilmenevä viestintä
Puhujan/kirjoittajan vastuu	Kuulijan/lukijan vastuu
Mielen itsenäisyys	Riippuvuus auktoriteetista
Luovuus, omaperäisyys	Hallinta, tiedonsiirto
Keskustelu, väittely, haastaminen	Samanmielisyyys, harmonia, kasvojen säilyttäminen
Vaihtoehtojen kartoittaminen	Yksi ratkaisu
Kriittinen arvioiminen	Oletettu hyväksyntä

KUVIO 3. Akateemiset odotukset isobritannialaisten opettajien ja kiinalaisten opiskelijoiden tai henkilökunnan mielestä Cortazzin ja Jinin (1997, 78) mukaan.

Isobritannialaiset, eurooppalaiset odotukset ovat painottuneita yksilön tasolle. Opiskelijoiden oletetaan kehittävän omia mielipiteitään. Kiinalainen akateeminen kulttuuri korostaa kuitenkin ihmisten välisiä suhteita. Suhteet ovat hyvin hierarkkisia ja ryhmän yhteinen tietoisuus on tärkeää. Opiskelijan tehtävänä on ymmärtää ja hallita se, mitä joku ylempiarvoinen sanoo ja opettaa. Kiinalaisopiskelijat saattavat vaikuttaa opettajasta passiivisilta, vaikka he ovat aktiivisia oman päänsä sisällä. Ryhmätyössä kiinalaisille on tärkeää pitää yllä koko ryhmän harmoniaa ja pyrkiä yksimielisyyteen. Muunlainen ryhmätyöskentely saattaa johtaa jopa kasvojen menetykseen. (emt, 78–79.)

Xiao ja Petraki (2007) ovat tutkineet kiinalaisten opiskelijoiden viestintävaikeuksia australialaisessa yliopistossa kyselylomakkein ja haastatteluin. Kyselylomakkeeseen vastasi 32 mannerkiinalaista opiskelijaa ja puolistrukturoituihin haastatteluihin valittiin 10 opiskelijaa, viisi naista ja viisi miestä. Tutkimuksessa havaittiin, että kiinalaisilla opiskelijoilla oli vaikeuksia olla vuorovaikutuksessa ulkomaisten opiskelijoiden kanssa. Useat kiinalaisopiskelijat pystyivät keskustelemaan luontevasti kevyemmistä aiheista, kuten koulunkäynnistä, perheestä ja ruuasta, mutta moni koki syvällisemmät keskustelut esimerkiksi politiikasta, arvoista tai henkilökohtaisista asioista hyvin hankalana. Syynä opiskelijat eivät itse pitäneet niinkään kielitaitonsa heikkoutta, vaan puutteellista tietoa muista kulttuureista tai kulttuurienvälisestä viestinnästä.

Xiao ja Petraki (2007) havaitsivat, että yli 81 prosenttia kiinalaisopiskelijoista koki viestinnällisiä vaikeuksia. Suurimpana syynä pidettiin kehnoa kielitaitoa, kulttuurishokkia, haluttomuutta viestintään ja keskustelujen tuntematonta aihepiiriä. Merkittävänä syynä pidettiin myös vastapuolen haluttomuutta viestiä. Kielitaidon osalta vaikeaksi koettiin erityisesti vastapuolen englannintaito ja erityisesti oudot tai vieraat tavat lausua englantia. Kulttuurishokkia aiheuttivat erityisesti väärinymmärretty nonverbaalinen viestintä, eri kulttuurien erilaiset kohteliaisuudet sekä kasvojen menettäminen, jota yritetään välttää kaikin keinoin.

Tutkimuksessa selvisi myös, että kiinalaisopiskelijat viestisivät mieluiten itäaasialaisten (paitsi japanilaisten), australialaisten, kanadalaisten ja yhdysvaltalaisien kanssa. Viestintähaluttomuus esimerkiksi japanilaisten kanssa johtui maiden välisestä verisestä historiasta, minkä tutkijat katsoivat olevan tärkeä merkki siitä, kuinka kiinalaisopiskelijat tarvitsevat vielä lisää kulttuurien välistä valvutuneisuutta, jotta he voisivat aidosti keskittyä vuorovaikutukseen ennakkoluulojen sijaan. Kiinalaisopiskelijoista yli 85 prosenttia kuitenkin halusi kehittää kulttuurien välisiä taitojaan ja uskoivat sen olevan hyvin tärkeää. (Xiao & Petraki, 2007.) Kattavaa kuvaa tutkimusaiheesta on kuitenkin Xiaon ja Petrakin (2007) tutkimuksesta hankala saada, koska kyselytutkimuksen vastaajien määrä oli niin alhainen.

Holmes (2005) on puolestaan tutkinut kiinalaisia yliopisto-opiskelijoita Uudessa-Seelannissa. Hänen tutkimuksestaan selvisi, että kiinalaisilla opiskelijoilla on selviä vaikeuksia viestinnässä yliopistossa ulkomailla. Tutkimuksesta kävi myös ilmi, että kiinalaiset opiskelijat muodostavat läheisempiä suhteita ennemmin ulkomaalaisten kuin uusiseelantilaisten opiskelijoiden kanssa. Holmes tutki kiinalaisopiskelijoita havainnoimalla tilanteita luokkahuoneissa kuukauden jaksoissa kolmen lukukauden ajan. Tutkimusta varten valittiin eri opiskeluvaiheista 13 kiinalaista opiskelijaa, joista kuusi oli naisia. Havainnoinnin ja muun epävirallisen yhdessäolon ja keskustelun pohjalta hän suoritti myös syvähaastatteluita, joita pidettiin kolme kertaa per haastateltava. Kerätty suuri määrä dataa analysoitiin teemoittelemalla. Teemat hahmoteltiin haastateltavien omien tarinoiden ja kokemusten perusteella.

Tutkimuksessa havaittiin, että kiinalaisopiskelijat saattavat jopa pelätä opettajia. Autoritäärinen kiinalainen koulukulttuuri antaa vain vähän tai ei lainkaan tilaa opiskelijan omille ajatuksille, jolloin siirtyminen toisenlaiseen opiskelukulttuuriin saattaa olla suuri shokki ja haaste. (Holmes 2005.) Littlewood (2000) on tutkinut aasialaisiin opiskelijoihin liittyviä stereotypioita sekä heidän

asennetaan opiskeluun. Yleisen stereotypian mukaisesti aasialaiset näkevät opettajan erittäin autoritäärisenä hahmona ja kaiken sen tiedon lähteenä, jota he vain suinkin tarvitsevat. Artikkelissa pohdiskellaan aiempien tutkimusten löydöksiä, joiden mukaan Kiina on esimerkki ”kulttuurista, jossa on pitkät perinteet auktoriteetin ehdottomasta tottelemisesta”, ja jossa kansalaiset ”opetetaan tottelemaan, ei kehittämään”.

Littlewood (2000, 32–34) itse tutki opiskelijoita kahdeksasta eri Aasian maasta ja kolmesta Euroopan maasta. Mannerkiinalaisia opiskelijoita kyselyyn vastasi 371 ja suomalaisia 130. Opiskelijoiden piti vastata erilaisiin väittämiin, joiden perusteella kartoitettiin heidän asennettaan opetustilanteisiin ja opettajiin. Suomalaisten ja kiinalaisten vastaukset eivät eronneet suuresti toisistaan. Suomalaiset olivat jopa hieman enemmän sitä mieltä, että opettaja on luokkahuoneessa auktoriteetti, jota ei sovi kyseenalaistaa. Kiinalaiset uskoivat jonkun verran enemmän, että tieto on jotakin, jota opettajan pitäisi opiskelijoille siirtää, eikä opiskelijoiden itse selvittää. Kiinnostavaa kuitenkin on, että muunmaalaiset uskoivat opettajat rooliin tiedonsiirtäjänä selvästi enemmän kuin kiinalaiset ja suomalaiset vietnamilaisten ohella.

Aasialaiset pitävät tutkimuksen mukaan eurooppalaisia enemmän ryhmätöistä, joissa kaikki työskentelevät kohti yhteistä päämäärää. Tällaisissa ryhmätöissä he haluavat pitää ilmapiirin ystävällisenä ja harmonisena. Aasialaiset soisivat myös oman opiskelumenestyksensä hyödyttävän muita ihmisiä selvästi enemmän kuin eurooppalaiset. Littlewood toteaa, että tutkimuksen perusteella aasialaiset haluavat itse etsiä tietoa ja löytää itse ratkaisuja ja vastauksia. Eniten he haluavat tehdä tätä yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa ystävällisessä ja kannustavassa ilmapiirissä. Kaiken kaikkiaan tutkimuksen mukaan aasialaisten ja eurooppalaisten opiskelijoiden välillä oli itse asiassa vähemmän eroja kuin samasta maasta tulevien yksilöiden välillä. Tutkimus osoittaa, että aasialaisiin opiskelijoihin liittyvät stereotypiat ja ennakkokäsitykset eivät välttämättä pidä paikkaansa, vaikka ne olisivatkin hyvin voimakkaasti juurtuneet ihmisten mieliin. (Littlewood 2000, 34.)

Jou ja Fukada (1995) havaitsivat, että akateeminen tuki vaikuttaa merkittävästi siihen, löytävätkö kiinalaisopiskelijat itselleen sopivan opiskelustrategian vieraassa opiskelukulttuurissa uudessa kohdemaassa. Laadukas akateeminen tukijärjestelmä auttaa kiinalaisopiskelijoita löytämään uusia keinoja ratkaista ongelmia ja sopeutua uuteen opiskeluympäristöön. Tutkimus oli tehty Japanissa opiskelevien kiinalaisopiskelijoiden näkökulmasta.

Ulkomailla opiskelevien kiinalaisten määrä jatkaa kasvuaan vuosi toisensa jälkeen. Tutkimusta kiinalaisopiskelijoista tehdään myös runsaasti. Näkökulmat vaihtelevat paljon. Joissakin tutkimuksissa kiinalaisopiskelijoiden vuorovaikutuksen on havaittu eroavan paljonkin kohdemaan vastaavasta ja jotkut tutkimukset ovat taas havainneet suurempia eroja samojen kansallisuuksien kuin eri kansallisten ryhmien opiskelijoiden välillä. Vaikka on selvitetty jopa kiinalaisopiskelijoiden opiskelustrategioita, tutkimus vaikuttaa olevan melko konkreettista ja käytännönläheistä.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Ongelmanasettelu

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää kiinalaisopiskelijoiden vuorovaikutuskokemuksia Suomessa. Kiinalaisopiskelijoiden yliopistolla viihtymiseen kuuluu vuorovaikutus muiden opiskelijoiden, mutta myös opettajien kanssa. Tässä tutkielmassa halutaan myös selvittää mahdollisia vuorovaikutukseen liittyviä ongelmia, sillä ne saattavat vaikuttaa viihtyvyyteen ulkomailla opiskelun aikana hyvin paljon. Kulttuurienvälisessä viestinnässä ongelmallisten tai haastavien alueiden tunnistaminen saattaa helpottaa välttämään niitä (Mulvaney 1994, 226). Sen vuoksi tässä tutkielmassa pyritään selvittämään kiinalaisopiskelijoiden yleisimmät ongelmat ja haasteet vuorovaikutuksessaan Suomessa. Ongelmien lisäksi halutaan selvittää kuitenkin myös kiinalaisten kokemuksia vuorovaikutuksesta Suomessa yleisesti. Pääpainona on vuorovaikutus suomalaisten kanssa. Tutkimusongelmaksi muotoutuu:

Minkälaisia kulttuurienvälisiä vuorovaikutuskokemuksia kiinalaisopiskelijoilla on opiskeluympäristössään Suomessa?

Kulttuurienväliseen viestintäprosessiin ei välttämättä tarvitse kuulua väärinkäsityksiä, vaikka niitä pidetäänkin hyvin tavallisina (Koole & ten Thije 2001, 571). Aiemmissa tutkimuksissa on kuitenkin selvinnyt, että kiinalaiset opiskelijat kokevat huomattavia vuorovaikutuksellisia vaikeuksia ulkomailla opiskellessaan. Salo-Lee (1993) on havainnut myös suomalaisten kulttuurienvälisen viestinnän taidot osittain puutteellisiksi erityisesti epävirallisemmissa tilanteissa. Vaikka väärinkäsityksiä ja hankaluuksia ei kulttuurienväliseen viestintään siis välttämättä kuulukaan, tässä tutkielmassa lähdetään siitä olettamuksesta, että ainakin osa kiinalaisista niitä Suomessa kokee. Jokaisessa tutkimuskysymyksessä pyritään siis selvittämään kiinalaisopiskelijoiden kokemia pulmallisia tilanteita Suomessa. Näin pyritään helpottamaan myös jatkossa ongelmallisten tai haasteellisten tilanteiden tunnistamista.

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että kiinalainen ja länsimainen käsitys opettajan roolista poikkeavat hyvinkin merkittävästi. Kiinalaiset kokevat opettajan autoritäärisenä hahmona, jota tulee kunnioittaa ja joka on ikään kuin tiedonsiirtäjä instituution ja oppilaan välillä. Tässä tutkielmassa halutaan siis selvittää, millä tavoin kiinalaisopiskelijat kokevat itse vuorovaikutuksen opettajiensa kanssa uudessa kohdemaassaan:

TK1: Minkälaisia vuorovaikutuskokemuksia kiinalaisopiskelijoilla on opettajien kanssa Suomessa?

On havaittu, että kiinalaiset opiskelijat mielivät olemaan vuorovaikutuksessa enemmän oman yhteisönsä kuin muiden kulttuurien edustajien kanssa. Vakavana puutteena pidetään liki olematonta kulttuurienvälisen viestinnän opetusta Kiinassa vieraiden kielten opiskelun yhteydessä. (Xiao & Petraki 2007, 6.) Lähes jokaisessa tutkimuksessa tärkeäksi kiinalaisopiskelijoille ovat osoittautuneet ystävyys-suhteet myös muihin kuin kiinalaisiin. Monet tutkimukset osoittavat kuitenkin kiinalaisten kaipaavan lisää kohdemaan ystäviä opiskellessaan ulkomailla. (Xiao ja Petraki, 2007; Lehväslaiho 2012). Tutkielman ja kiinalaisopiskelijoiden kohdemaahan sopeutumisen kannalta kiinnostavaa on tietää:

TK2: Minkälaisia vuorovaikutuskokemuksia kiinalaisopiskelijoilla on Suomessa muiden opiskelijoiden kanssa?

Aiempi tutkimus on havainnut selviäkin eroja nais- ja miespuolisten kiinalaisten välillä erilaisissa vuorovaikutukseen liittyvissä asioissa (esim. Xiao ja Petraki, 2007). Kommunistisen, yhtäläisiä mahdollisuuksia korostavan historian vuoksi Kiinassa ei ole syviä kuiluja sukupuolien välillä ja naiset kouluttautuvat jotakuinkin siinä missä miehetkin. Naiset ja miehet saattavat kuitenkin toimia kulttuurienvälisen viestinnän tilanteissa hyvinkin eri tavoin. Dalyn (2003, 141) mukaan miesten ja naisten välisten eroavaisuuksien tutkiminen on kiinnostava ja jopa hieman provokatiivinenkin näkökulma. Neljäs tutkimuskysymys siis on:

TK3: Minkälaisia eroja sukupuolten välillä on kulttuurienvälisessä kanssakäymisessä kiinalaisopiskelijoiden mielestä?

Tutkielmassa halutaan selvittää myös yleisesti niitä kulttuurisia eroavaisuuksia, joita suomalaisten ja kiinalaisten välillä on yleisesti. Näin halutaan myös lisää tietoa siitä, millaisia suomalaiset ja kiinalaiset ovat yleisesti viestijöinä. Pyrkimyksenä on selvittää myös, pitääkö aiempi tutkimus paikkansa kiinalaisen ja suomalaisten jopa oletusta samankaltaisuudesta tietyissä tilanteissa:

TK4: Minkälaisia suomalaiset ovat viestijöinä kiinalaisopiskelijoiden mielestä?

Tutkimuskysymyksillä pyritään siis selvittämään kiinalaisopiskelijoiden näkökulmia ja kokemuksia kulttuurienvälisestä vuorovaikutuksesta useista eri näkökulmista. Laajalla näkökulmalla halutaan saada mahdollisimman monipuolista perustietoa kiinalaisopiskelijoiden vuorovaikutuksesta Suomessa, sillä asiaa ei ole vielä paljon tutkittu.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Haastattelun valintaa tutkimusmenetelmäksi puoltaa moni seikka. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 35–36) toteavat haastattelun eroavan monella tavalla kyselylomakkeesta. Haastattelussa on paljon mahdollisuuksia motivoida haastateltavia oikeasti vastaamaan kysymyksiin ja tutkijan on myös mahdollista täsmentää kysymyksiään, jos haastateltava ei niitä ymmärrä. Lisäksi ihmiset suostuvat yleensä mieluummin haastatteluun kuin kyselylomakkeen täyttämiseen, joten katoa ei pääse syntymään samalla tavalla. Tutkielmassa ei haluttu ottaa sitä riskiä, että kyselylomakkeen avoimet kohdat jäisivät esimerkiksi ajanpuutteen tai malttamattomuuden vuoksi täyttämättä.

Haastattelun avulla saadaan selvitettyä ihmisiltä kuvaavia esimerkkejä tutkimuskysymyksiin liittyen (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 35–36). Tässä tutkielmassa tuntuu luontevalta valita tutkimusmenetelmäksi haastattelu, sillä tutkimuksessa halutaan selvittää nimenomaan haastateltavien omia käsityksiä ja kokemuksia. Koska tutkitaan yksilöllisiä vuorovaikutuskokemuksia vieraassa maassa opiskellessa, saattaa olla hyvin hyödyllistä saada kuvaavia esimerkkejä haastateltavilta. Kiinalaisopiskelijoille toteutettiin puolistrukturoitu haastattelu (LIITE 1), mikä mahdollisti samojen teemojen käsittelyn joustavassa järjestyksessä kunkin haastattelutilanteen etenemisen mukaan. Puolistrukturoidun haastattelun hyvä puoli on myös se, että tutkija voi kysyä jatkokysymyksiä peruskysymysten lisäksi saadakseen vielä yksityiskohtaisempaa tietoa tai täydellisempiä vastauksia (Frey, Botan & Kreps 2000, 101).

Haastattelu on tutkimusmetodi, jossa ihmiset pääsevät itse ääneen kertomaan omista tai muiden uskomuksista, asenteista ja käytöksestä. Avoimilla kysymyksillä saadaan tietoa siitä, mitä kukin ihminen ajattelee. Ne eivät sinällään johdattele vastaamaan tietyllä tavalla ja ne mahdollistavat haastateltaville hyvin syvällisenkin tiedon jakamisen. Lisäksi niiden käyttäminen on havaittu hyväksi erityisesti arkaluontoisten asioiden selvittämiseen. (Frey, Botan & Kreps 2000, 100–101.)

Vastauksia pyrittiin saamaan mahdollisimman eri taustoista tulevilta Tampereella opiskelevalta

kiinalaisopiskelijoilta. Potentiaalisille vastaajille kerrottiin, että kyselyyn vastaaminen on tärkeää, jotta kiinalaisopiskelijoiden vuorovaikutuksesta ja haasteista saataisiin ajankohtaista tietoa Suomessa. Tuloksista saattaa olla hyötyä jo heille tai tuleville Suomeen saapuville kiinalaisille opiskelijoille.

Henkilökohtainen yhteys haastattelijan ja haastateltavien välillä auttaa saamaan lisää haastateltavia, sillä haastattelijat voi rohkaista epäröiviä haastateltavia osallistumaan ja lisätä tutkimuksensa uskottavuutta (Frey, Botan & Kreps 2000, 103). Tässäkin tutkielmassa kaksi hiljaisempaa miespuolista kiinalaishaastateltavaa oli jo kieltäytymässä haastattelusta, mutta heitä suostuteltiin vielä lupaamalla muun muassa mahdollisuus parihaastatteluun. Suostuttelu onnistui ja myös heidät saatiin mukaan haastateltavien joukkoon. Oli tärkeää tutkimustulosten kannalta, että hiljaisemmatkin yksilöt saatiin mukaan haastatteluihin.

Tämän tutkielman haastattelukysymyksissä otettiin huomioon edellisten tutkimusten (esim. Holmes 2005) perusteella havaitut teemat, joihin kiinalaisopiskelijat itse ovat muissa kulttuureissa viestintäänsä verranneet. Näitä ovat esimerkiksi suhteet muihin opiskelijoiden ja opettajiin, toiminta pienryhmissä, kysymysten esittäminen ja niihin vastaaminen, hiljaisuus ja sen merkitys sekä ongelmatilanteista selviäminen. Tässä tutkielmassa toteutettavien haastatteluiden aihealueita tukevat siis aiemmin tehdyssä tutkimuksessa ilmenneet seikat ja ongelmat, jotka toistuvat kiinalaisten opiskelijoiden vuorovaikutustilanteissa. Kysymysten laatimisessa kiinnitettiin erityistä huomiota tarpeeksi yksinkertaisiin sanavalintoihin ja kysymyksenasetteluun. Kiinalaisopiskelijoiden halukkuutta osallistua haastatteluun haluttiin lisätä sillä, että haastattelun kuvattiin olevan ennemminkin epämuodollista jutustelua kuin virallinen haastattelu.

Haastattelu sopi tutkimusmenetelmäksi myös sen vuoksi, että haastattelukielenä englanti ei ollut haastattelijan tai haastateltavien oma äidinkieli. Haastattelun tekeminen mahdollisti sen, että molemmat osapuolet pystyivät kysymään, jos jokin sana tai asia jäi epäselväksi. Tätä mahdollisuutta myös molemmat puolin ahkerasti hyödynnettiin, mikä kyselylomaketta käyttäessä ei olisi ollut mahdollista. Haastatteluista tehdessä kävi nopeasti ilmi, että useampi kiinalaisopiskelijoista koki englannin taitonsa huonoksi. Vaikka kiinalaisopiskelijat eivät ehkä kieliopillisesti vastanneetkaan täydellisesti, sai heiltä kuitenkin useimmiten suoria ja selkeitä vastauksia kysymyksiin. Omalla kotikielellään mandariini- tai kantoninkiinalla opiskelijat olisivat voineet varmasti huomattavasti elävämmän kuvailla kokemuksiaan. Haastatteluiden tekeminen kiinaksi ei

kuitenkaan valitettavasti ollut mahdollista tässä tutkielmassa. Toisaalta osa haastateltavista kiitti haastattelun jälkeen mahdollisuudesta päästä käyttämään suullista englantia kiinnostavassa keskustelussa.

Huomioitavaa on myös, että haastattelija oli suomalainen. Koska kiinalaisille on tärkeää säilyttää omien kasvojensa lisäksi myös muiden kasvot, voi olla että kaikista kipeimpiin kokemuksiin ei päästy haastatteluissa pureutumaan. Toisaalta Kiinassa guanxi-verkostoilla on merkittävä rooli elämän jokaisella osa-alueella ja haastattelijan kiinalaisten ystävien takia hän oli jo valmiiksi pieni osa kiinalaisten verkostoa. Tämä eittämättä helpotti paitsi haastateltavien saamista haastatteluihin, myös luottamuksen herättämistä itse haastattelutilanteessa. Kiinalainen yhteinen ystävä oli muun muassa kertonut eräälle naispuoliselle haastateltavalle, että haastattelijaan voi luottaa ja kertoa tälle mitä tahansa. Kuitenkin kiinalaiset olisivat voineet antaa hyvin erilaisia vastauksia kiinalaiselle haastattelijalle kiinaksi.

Myös eleet, ilmeet ja asennot on otettava huomioon haastattelutilanteessa, sillä myös ei-kielelliset ilmiöt heijastelevat ihmisen ajattelua ja mielipiteitä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 151–152).

Haastatteluiden aikana havainnoitiin siis myös haastateltavien nonverbaalista viestintää, josta tehtiin havaintoja esimerkiksi politiikasta puhuttaessa. Nonverbaalisen viestinnän muuttuessa haastattelutilanteessa selvästi tietyissä tilanteissa tästä vedettiin johtopäätöksiä muun muassa hermostumisesta.

Koska haastattelut tehtiin vain kerran, kyseessä on poikittaistutkimus (cross-sectional survey). Poikittaistutkimukset ovat helpoimpia toteuttaa ja ne ovat myös useimmiten käytettyjä. Niitä pidetään hyvinä vallitsevan olotilan kuvaajina, mutta niissä täytyy myös ottaa kyselyn hetkellä vallitseva olotila huomioon tuloksia analysoidessa. (Frey, Botan & Kreps 2000, 208). Tässä tutkielmassa vallitseva olotila pyritään ottamaan huomioon keräämällä tietoa esimerkiksi opiskelijoiden kielitaidosta kyseisellä hetkellä ja myös Suomessa vietetystä ajasta. Opiskelija, joka on opiskellut Suomessa jo kaksi vuotta, saattaa luonnollisesti pitää esimerkiksi viestinnällisiä haasteita huomattavasti erilaisempina kuin Suomessa vasta kolme kuukautta opiskellut.

4.3 Tutkimuskohteena kiinalaiset opiskelijat Suomessa

Tässä tutkielmassa kiinalaisina käsitetään ne opiskelijat, jotka ovat kotoisin Manner-Kiinasta, puhuvat mandariinikiinaa tai jotakin muuta siniittistä kieltä äidinkielenään ja ovat viettäneet

suurimman osan elämästään Kiinassa. Kiinan pinta-ala on 9,596 miljoonaa neliökilometriä ja asukasluku oli vuoden 2014 huhtikuussa maailman suurin, 1,35 miljardia ihmistä (CIA Factbook), joten kulttuuriset eroavaisuudet eri alueilla kiinalaisten välillä voivat olla valtavia. Haastateltavat opiskelijat olivat kotoisin eri puolilta Kiinaa aina Pohjois-Kiinasta Etelä-Kiinaan, mutta myös maan keskivaiheilta.

Haastateltaviksi valittiin sekä vaihto- että tutkinto-opiskelijoita, kuitenkin niin, että he olisivat olleet Suomessa jo vähintään kahden kuukauden ajan, jotta heillä olisi riittävästi käsityksiä ja kokemuksia vastaan tulleista vuorovaikutustilanteista ja -haasteista. Yksi haastateltava oli kuitenkin ollut Suomessa vasta hieman reilun yhden kuukauden. Haastatellut kiinalaiset olivat iältään 19–23-vuotiaita. Yhteensä yhdeksää kiinalaista haastateltiin, joista neljä oli naispuolisia ja viisi miespuolisia. Kaikki haastattelut yhtä lukuun ottamatta toteutettiin kahdestaan haastattelijan kanssa. Yksi haastatteluista suoritettiin parihaastatteluna haastateltavien toiveen mukaan, sillä he epäilivät kielitaitoaan riittämättömäksi kahdenkeskisessä haastattelussa tutkijan kanssa.

Kiinalaisten syyt tulla Suomeen opiskelemaan vaihtelivat. Jotkin tulivat ilmaisen tutkinnon, toiset taas hyvämaineisen opetuksen perässä. Kiinalaisten kertoman mukaan Suomen hyvä maine koulutuksen mallimaana on kiirinyt myös Kiinaan. Jotkut haastateltavat kertoivat hakeneensa alunperin johonkin muuhun maahan, mutta päätyneensä sitten Suomeen. Eräs naispuolinen haastateltava kertoi hänen perheensä halunneen lähettää hänet Pohjois-Eurooppaan, sillä perheen käsityksen mukaan Suomi ja muu Skandinaavia on erittäin turvallista aluetta. Suomea pidettiin myös eksoottisena kohteena, jossa kokee taatusti jotain aivan muuta kuin mitä Kiinassa. Kaikilla kuitenkin opiskeluidensa edistäminen Suomessa oli tärkeässä, ellei tärkeimmässä, roolissa.

4.4 Haastatteluaineiston käsittely ja analysointi

Haastattelut toteutettiin keväällä 2013. Tutkielmassa käytettiin hyväksi niin sanottua lumipallo-efektiä, jolloin tutkijan pari kiinalaista tuttua vinkkasivat muille Suomessa opiskeleville kiinalaisystävilleen haastattelusta. Kiinalaisia lähestyttiin Facebookissa tai sähköpostitse ja myös haastattelujen ajankohdat sovittiin sähköpostitse tai sosiaalisessa mediassa. Näin haluttiin osaltaan madaltaa kynnystä osallistua haastatteluun tekemällä tilanteesta alusta alkaen mahdollisimman epämuodollinen. Jokainen haastatteluun pyydetty myös siihen suostuikin, vaikka osa epäilikin kielitaitonsa riittävyttä haastattelutilanteessa.

Haastattelut toteutettiin Tampereen yliopiston ryhmätyötiloissa tai Tampereen Teknillisen Yliopiston kansainvälisten asioiden neuvotteluhuoneessa. Kaikki haastattelut nauhoitettiin haastateltavien luvalla. Haastattelut kestivät noin puolesta tunnista peräti kahteen tuntiin. Haastattelut siirrettiin nauhurilta tietokoneelle ja litteroitiin. Haastattelut litteroitiin sanantarkasti nimen omaan englanniksi, ja tässä muodossa ne myös ovat tulososiossa. Haastatteluita ei suomennettu, sillä empirialeikkeissä haluttiin esittää asiat juuri sillä tavalla kuin kiinalaisopiskelijat ovat ne sanoneet.

Teemoittelu sopii erityisen hyvin käytännöllisten tutkimusongelmien ratkaisuun ja sitä pidetään luontevana tapana analysoida puolistrukturoidun teemahaastattelun aineistoa (Eskola & Suoranta 1998, 179–180). Molemmat seikat tukivat teemoittelun valintaa tutkielman aineiston analyysimenetelmäksi.

Usein teemoittelussa nousee esiin sellaisia asioita, jotka ovat olleet jo haastattelun lähtökohtinakin esimerkiksi haastattelurungossa. Joskus myös uusia teemoja saattaa nousta esiin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 173.) Tässä tutkielmassa yksittäisistä asioista esimerkiksi hymyn ja alkoholin merkitys nousivat esiin ehkä hieman yllättäenkin. Uusista teemoista huolimatta kysymysrunko oli kuitenkin selkeä lähtökohta teemoittelulle tässä tutkielmassa. Tämän tutkielman litteroitu materiaali teemoiteltiin värikoodittain. Värikoodien avulla saatiin kokonaisuudet muodostettua ja eri kokemukset ja löydökset eri kokonaisuuksien alle. Vaikka teemoittelun apuna oli kysymysrunko, teemoittelun viimeisessä vaiheessa tulokset kerättiin vielä kunkin tutkimuskysymyksen alle ryhmitellen.

5 TULOKSET

5.1 Kiinalaisopiskelijoiden kokemuksia vuorovaikutuksesta opettajien kanssa

Kiinalaisopiskelijat pitivät englannin puutteellista taitoaan suurena ongelmana luennoilla. Haastateltavat olivat huolissaan, ymmärtävätkö he kaiken, mitä opettaja sanoo. Eräs opiskelija kertoi ymmärtävänsä kaiken mitä opettaja sanoo, mutta oli huolissaan siitä, ymmärtääkö opettaja mitä hän itse yrittää sanoa tai kysyä. Osa kiinalaisista oli aloittanut englannin opintonsa Kiinassa hyvin varhaisessa vaiheessa, jopa 6–8-vuotiaana, mutta kaikki kuvailivat varhaisvaiheen opetuksen olevan hyvin alkeellista – vain yksittäisiä sanoja. Toinen osa oli taas aloittanut englannin opiskelun noin 12-vuotiaana, mutta opetuksen kuvailtiin olevan hyvin koeorientoitunutta ja ei kovin systemaattista. Eräs miespuolisista haastateltavista tiivistä asian seuraavasti:

We study English for exams. Not for communication. (H9)

Englantia ei siis opita oikean elämän käyttöä varten, vaan kokeisiin. Kenenkään haastateltavan opintoihin ei ollut kuulunut kulttuurienvälistä viestintää tai käytännön kielitaidon ja tapojen opiskelua. Kiinalaisopiskelijat eivät olleet saaneet juuri minkäänlaista perehdytystä tai lähtöorientaatiota kotiyliopistoistaan ulkomaanaikaa varten.

Eräs naispuolinen haastateltava epäili kiinalaisten olevan opettajien epäsuosiossa, koska he eivät puhu yhtä paljon luennoilla kuin esimerkiksi intialaiset opiskelutoverinsa. Haastateltavan käsityksen mukaan opettajat saattavat arvostaa enemmän oppilaita, jotka puhuvat virheettömästi ja itsevarmasti englanniksi luennoilla.

Haastateltavat pyrkivät parantamaan oppimistaan vieraassa kulttuuriympäristössä kuitenkin eri tavoin. Eräs haastateltava oli luovalla tavalla eräällä hankalammalla kurssilla nauhoittanut opettajan luennot ja kuunnellut ne myöhemmin rauhassa kotonaan. Hänen mielestään se oli paras keino opetella haastavia asioita ja myös sanastoa.

Lähes jokainen haastateltava kertoi pitävänsä Suomen korkeakoulujen pienempiä ryhmäkokoja parempana kuin Kiinan massaluentoja. Kun Kiinassa samalla luennolla saattaa istua satoja opiskelijoita, Suomessa heitä saattoi olla vain muutama tai maksimissaankin parikymmentä joitakin

isoimpia massaluentoja lukuun ottamatta. Opiskelijoiden mielestä pienemmillä luennoilla oppii paremmin ja tarvittaessa opettajan kanssa voi keskustella luontevammin. Eräs naispuolinen haastateltava totesi pitävänsä pienemmästä ryhmäkoosta:

I think that in a smaller class the teacher can take care of us. (H8)

Erään haastateltavan mukaan massaluennoilla sekä Suomessa että Kiinassa opiskelijat istuvat mahdollisimman takana ja lähinnä vain pelailevat puhelimellaan tai nukkuvat. Keskittymisenkin kannalta massaluentoja siis pidettiin huonompana vaihtoehtona.

Kaikki opiskelijat kuvailivat opetuksen olevan hyvin erilaista Suomessa ja Kiinassa. Suomessa opiskelua pidettiin paljon itsenäisempänä ja analyttisempänä. Kiinassa opetusmenetelmä koostuu lähinnä vain opettajan yksinpuhelusta kurssilaisten edessä. Haastateltavista lähes jokainen piti kuitenkin Suomen keskustelevampaa opetustyyliä parempana. Eräs miespuolinen haastateltava pohdiskeli pitävänsä enemmän suomalaisesta opetustyylistä:

Of course here because I can learn what I'm interested. In China, those teachers teach things that don't interest you at all and it's very boring. (H2)

Eräs naispuolinen opiskelija kertoi kuitenkin pitävänsä erään nuoren suomalaisen naisopettajan tyyliä opettaa outona.

I don't know. Maybe it's her teaching style I can't respect. So I didn't get any knowledge. And also not my friends. (...) She just read the book and read the PPT and to tell us to do some games. (H8)

Hän kertoi haluavansa oppia lisää omasta alastaan, ei esseiden kirjoittamisesta tai muusta oheistoiminnasta.

Useampi opiskelija ilmoitti kysyneensä epäselväksi jääneitä asioita opettajalta tunnin jälkeen, sähköpostitse tai käymällä tämän työhuoneessa. Kiinassa opettajat eivät opiskelijoiden kertoman mukaan olevan läheskään niin hyvin saavutettavissa kuin Suomessa. Eräs opiskelija kertoi, että hän ei tiedä mitään opettajien yhteystietoja: ei heidän työhuonettaan, puhelinnumeroaan tai sähköpostiosoitettaan.

Useampi haastateltava oli innoissaan mahdollisuudesta lähestyä opettajia Suomessa sähköpostitse.

Kiinassa tällainen ei ole haastateltavien mukaan yleistä tai aina mahdollistakaan ja erään haastateltavan mukaan lähestyttäessä opettajaa sähköpostitse täytyy olla äärimmäisen kohtelias. Kielenkäytön pitää olla lisäksi erittäin huoliteltua. Lähes kaikki haastateltavat olivat lähestyneet suomalaista opettajaa sähköpostitse ja pitivät sitä hyvänä keinona kysyä lisätietoa asioista. Yksi miespuolisista haastateltavista kertoi pystyvänsä ilmaisemaan ajatuksiaan huomattavasti paremmin sähköpostitse kuin kasvotusten opettajan kanssa. Eräs toinen miespuolinen kertoi kysyvänsä kurssin käytännön asioista sekä asioista, jotka olivat jääneet tunnilla epäselväksi. Jokainen sähköpostia lähettänyt ilmoitti myös saaneensa vastauksen nopeasti suomalaisilta opettajiltaan.

Kuusi kiinalaista kertoi kysyvänsä mielellään kysymyksiä opettajalta tuntien aikana Suomessa. Neljä heistä oli miespuolisia opiskelijoita. Lähes kukaan naispuolisista opiskelijoita ei halunnut kysyä kesken opetuksen kysymyksiä, vaan halusivat säästää ne tunnin jälkeen kysyttäviksi. Eräs naispuolinen haastateltava kertoi, ettei halua hiljaisen äänensä takia kysyä kesken luentoa kysymyksiä. Hän kuitenkin kertoi puhuvansa joskus opettajien kanssa tuntien jälkeen mieltänsä askarruttavista kysymyksistä.

Useampi haastateltava kertoi suomalaisten opettajien auttamishalusta. Eräs haastateltava mainitsi, että joitakin opintoihin liittyviä asioita on hankalampi hoitaa Kiinassa, koska opettajat eivät yleensä suostu tekemään asioita opiskelijoidensa puolesta eivätkä opiskelijat edes kehtaa pyytää.

Kuitenkin moni haastateltava kertoi, että he tuntevat olevansa Kiinassa paljon enemmän erilaisten paineiden alla. Kiinalaisopiskelijat stressaavat kertomansa mukaan opiskeluasioista enemmän Kiinassa kuin Suomessa. Heitä stressaavat erityisesti erilaiset odotukset, joita heihin kohdistuu muun muassa opettajien, vanhempien ja työnantajien taholta.

Osa haastateltavista pyrki valitsemaan kursseja ja harjoitusryhmiä erityisesti sellaisilta opettajilta, jotka olivat mukavia ja lämminhenkisiä. Kiinalaiset vaikuttavat antavan suuren painoarvon opettajan persoonalle. Useampi kiinalaisopiskelija kiitteli myös suomalaisten opettajien kärsivällisyyttä:

He's very patient. He's very patient to answer every questions eventhough the questions are very easy for him. And eventhough we ask him the same question again and again, he just smiles and talks with us. (H4)

Opettajien viestinnällä vaikuttaa olevan valtava merkitys kiinalaisten oppimiseen. Eräs naispuolinen

opiskelija kertoi tilanteesta, jossa hän oli päättänyt jättää ystävänsä kanssa erään haastavan kurssin kesken. Opettaja oli kuitenkin ollut mukava ja kannustanut heitä jatkamaan heikoista tuloksista huolimatta. Opiskelijat saivat kurssin läpi, ja opettajasta ja koko kurssista jäi lopulta haastateltavalle hyvä mieli:

Oh, he's so nice and eventhough our exercise didn't do as well as others', he also said: "Oh, it's good" and encouraged us to finish all of the exercise eventhough we think it's very difficult for us, we should quit in the middle and we choose to drop the course. But he choose to encourage us. (H4)

Positiiviset kokemukset suomalaisopettajista olivat pääsääntöisesti erilaisia kuin kokemukset muunmaalaisista. Ainakin kolme haastateltavaa mainitsi erityisesti intialaisten ja pakistanilaisten opettajien opetustyylin ja englannin lausumisen olevan erittäin haastavaa ja vaikeasti ymmärrettävää. He vertasivat näiden opettajien opettamista suomalaisten vastaavaan ja olivat pettyneitä varsinkin pakistanilaisten opettajien pitämiin kursseihin.

Erään haastateltava kuvaili suomalaisia opettajia seuraavasti:

Not as vivid as the good teachers in China but the average level is of course upon Chinese teachers. (H7)

Hänen mielestään siis suomalaisten yliopisto-opettajien keskimääräinen taso on Kiinaa korkeammalla. Opetus Suomessa on hänen kokemustensa mukaansa tasalaatuista, Kiinassa näin ei kuitenkaan ole.

Suurin osa opiskelijoista oli siis huolissaan englannin kielen taitonsa riittämättömyydestä ja siitä, että opettajat eivät arvosta heitä puutteellisen kielitaidon vuoksi. Kiinalaisopiskelijat pyrkivät kuitenkin helpottamaan oppimistaan eri tavoin. Suomessa kiinalaiset arvostavat pieniä ryhmäkokoja ja mahdollisuutta henkilökohtaisiin suhteisiin opettajien kanssa. Mahdollisuus lähestyä opettajia epämuodollisestikin tuki kiinalaisten oppimista, sillä he eivät välttämättä kehtaa kysyä epäselväksi jääneitä asioita koko luokan edessä. Kiinalaisilla oli varsin miellyttäviä kokemuksia suomalaisista opettajista ja siitä, että heitä aidosti kannustetaan tietotasostaan tai englannin taidoistaan huolimatta.

5.2 Kiinalaisopiskelijoiden kokemuksia vuorovaikutuksesta opiskelijoiden kanssa

Osa kiinalaisopiskelijoista piti työskentelystä muiden kiinalaisten kanssa luennoilla ja ryhmätöissä

lähinnä yhteisen kielen vuoksi. Eräs miespuolinen haastateltava kertoi kuitenkin, että hänestä itsestään on hyödyllistä työskennellä kansainvälisessä ryhmässä ja hän yrittää joskus suostutella muitakin kiinalaisopiskelijoita samaan:

Sometimes I will try to persuade them to separate to get to an international group. Because you are not in China, you are in a foreign country. You should try to communicate with different people. (H7)

Eräs naispuolinen haastateltava oli hyvin iloinen siitä, että hän oli englannin kielen kurssilla ainoa kiinalainen.

I think it's okay. I can talk to other people with English, not Chinese. Maybe I can practise my oral English. (H8)

Lähes kaikki olivat kuitenkin sitä mieltä, että olisi hyödyllistä työskennellä enemmän kansainvälisten opiskelijoiden kanssa. Eräs miespuolinen haastateltava totesikin:

Sometimes I work with some international friends, sometimes with the Chinese friends. It depends, the situation. Normally I want to work with the foreign people because I can know different cultures, different knowledge from different background. Because I know some Chinese already. (H2)

Sama opiskelija oli kuitenkin sitä mieltä, että yksi tai kaksi ryhmätyötä lukukaudessa on riittävä määrä, sillä muuten aikataulujen yhteensovittamisesta tulee hankalaa. Hän piti ryhmätöistä, mutta halusi kuitenkin mieluiten työskennellä yksin. Sama henkilö kuitenkin mainitsi, että oli eräällä kurssilla yrittänyt opettajan avustuksella päästä suomalaisten ryhmään mukaan, mutta suomalaiset halusivat työskennellä yksin.

Monen kurseilla on vain vähän tai ei lainkaan suomalaisopiskelijoita, mikä harmitti joitakin haastateltavia suuresti. Eräs haastateltava murehti sitä, että kurseilla ei ole enempää suomalaisia, koska hänen mielestään muunmaalaiset joskus tykkäävät vain juhlia ja pelleillä eivätkä opiskella, kuten suomalaiset.

Suomalaisopiskelijat ovat haluttuja kumppaneita ryhmätyöhön kiinalaisten mielestä. Kaikki paitsi yksi haastateltava pitivät suomalaisopiskelijoita ahkerina ja miellyttävinä ryhmän jäseninä, ja kaikki paitsi yksi miespuolinen haastateltava olisi halunnut tehdä lisää ryhmätöitä suomalaisten opiskelijoiden kanssa. Suomalaisten opiskelijoiden etuna ryhmätyössä pidettiin hyviä aikatauluttamiskykyä, ahkeruutta, selkeää englannintaitoa ja ystävällisyyttä.

Kolme haastateltavaa kertoi huonoista ryhmätyökokemuksistaan iranilaisten, pakistaniaisten tai intialaisten kanssa. Eräs naispuolinen haastateltava kertoi, että neuvoisi Suomeen saapuvia kiinalaisopiskelijoita välttämään työskentelyä iranilaisten, pakistaniaisten ja intialaisten kanssa. Hän tiedosti sen olevan raju mielipide, mutta hän pitäytyi siinä vahvasti:

Maybe the way we do things is different. And sometimes the Indian people and maybe the Pakistani, they talk a lot and it feels like he can do a lot of work but in fact they do very little compared with the rest. (H1)

Eräs haastateltava kertoi erityisen hyvin menneestä projektista, jossa oli osallistujia useammasta eri maasta. Kysyttäessä, johtuiko hyvin mennyt projekti monipuolisesta osallistujajoukosta, haastateltava vastasi:

The most important part is that we, the members are not just talking about work, we can also make jokes in daily life. I think that is the most important part. (H7)

Kansalaisuudella ei siis hänen mielestään ollut sinällään väliä, vaan enemmänkin ihmisten kemioiden ja huumorintajun yhteen pelaamisesta.

Ryhmätöiden lisäksi opiskelijat olivat saaneet kosketusta suomalaisiin myös tutortoiminnan kautta. Suomalaisissa korkeakouluissa on käytössä kansainvälisesti harvinainen vapaaehtoisuuteen pohjautuva tutorkulttuuri. Jokainen opiskelija saa oman tutorin hyvissä ajoin ennen opintojensa alkua. Uudet kansainväliset opiskelijat saavat jo kotimaassaan yhteydenoton Suomesta omalta tutoriltaan, yleensä sähköpostitse tai nykyään varsinkin Facebookin kautta. Kiinalaisilla opiskelijoilla ei kuitenkaan usein ole Facebook-tiliä tai jos onkin, niin he eivät pääse kotimaastaan siihen välttämättä käsiksi. Tämän vuoksi kiinalaisopiskelijoita voi olla joskus hankalampi lähestyä kuin muunmaalaisia.

Tutor-käytännön on tarkoitus tarjota uusille kansainvälisille opiskelijoille vertaistukea ennen saapumista, saapumisen aikaan ja myös sen jälkeen. Tutorin tyypillisiin tehtäviin kuuluu vastata opiskelijan mahdollisiin kysymyksiin ennen lähtöä, muistuttaa tärkeistä asioista opiskelijan vielä ollessa kotimaassaan, hakea uuden opiskelijan asunnon avaimet etukäteen, mennä häntä vastaan paikalliselle bussi- tai juna-asemalle ja saattaa tämä uuteen kotiinsa. Lisäksi tutorin tehtävänä on auttaa kansainvälistä oppilasta yliopistolla ja auttaa tätä esimerkiksi kurssivalinnoissa ja muissa opiskeluun liittyvissä päätöksissä.

Kiinalaisopiskelijoiden kokemukset tutoreista vaihtelivat laidasta laitaan. Eräs miespuolinen haastateltava kertoi, että hän ei ollut koskaan tavannutkaan tutoriaan. He olivat olleet vain pari kertaa sähköpostitse yhteydessä. Hän tosin totesi, että ei mielestään tarvinnutkaan apua, vaan pystyi selvittämään asiat itsekin. Eräälle haastateltavalle tutorista oli tullut sydänystävä, jonka kanssa he tapasivat monta kertaa viikossa ja koittivat yhdessä suomalaisia harrastuksia kuten luistelua tai saunomista.

Suurimmalla osalla haastateltavista ei kuitenkaan ollut yhtään tai oli vain pari suomalaisten ystävää. Suurin osa haastatelluista kuitenkin halusi lisää suomalaisia ystäviä. Useat haastateltavat pitivät itseään tai omaa luonnettaan syypäänä siihen, että kontakteja suomalaisiin ei juurikaan ollut syntynyt. Isona syynä pidettiin myös pelkästään ulkomaalaisille suunnattuja kursseja ja asumisjärjestelyitä, joissa yleensä kaikki ulkomaalaiset opiskelijat laitetaan asumaan samoihin kohteisiin:

I don't have that many [Finnish] friends here because I don't have the class with the other people. And I'm living with a Japanese girl. (H8)

Haastateltavalla oli yksi suomalainen ystävä. Kysyttäessä, haluaisiko hän lisää suomalaisia ystäviä hän huudahti:

Yes, I would love to! (H8)

Haastateltava totesi ystävien saamisen Suomessa olevan kuitenkin hyvin hankalaa. Eräs miespuolinen haastateltava korosti sitä, kuinka vaikeaa on kurssien ulkopuolella tutustua keneenkään:

It's very hard make friends with each other if we don't have some reasons like we are in the same group of the course or some kind of reason. It's very hard to know each other. (H1)

Kuitenkin kolme opiskelijaa kertoi osallistuneensa suomalaisen yliopistonsa Intercultural Communication -kurssille, jossa on mahdollisuus ryhmäytyä muun muassa suomalaisten opiskelijoiden kanssa ja keskustella näiden kanssa vapaamuotoisesti erilaisista asioista. Kurssi oli erään opiskelijan ainoa läheisempi kontakti suomalaisiin opiskelijoihin. Lisäksi kurssilta saa tutkintoihin hyväksyttäviä opintopisteitä, mikä lisäsi kiinalaisopiskelijoiden osallistumishalukkuutta entisestään.

Muina syinä suomalaisten ystävien puutteeseen pidettiin muun muassa omaa haluttomuutta osallistua sosiaalisiin tapahtumiin, ujoutta, passiivisuutta ja huonoa kielitaitoa. Yksi miespuolinen haastateltava halusi lisää suomalaisia ystäviä, mutta hän totesi suomalaisten nimien muistamisen olevan liian vaikeaa, ja hän kertoi sen olevan noloa.

Eräs haastateltavista hämmentyi kysymyksestä suomalaisten ystävien määrästä. Hän totesi kaikkien samalla kurssilla hänen kanssaan olevien suomalaisten olevan hänen ystäviään. Eri haastateltavat vaikuttavat siis määrittelevän ystävyysden eri tavoin.

Yksi haastateltava totesi menevänsä mielellään erilaisiin tapahtumiin, mutta vain jos hänet selkeästi kutsutaan mukaan. Oma-aloitteisesti hän ei halunnut tapahtumiin mennä. Osa kiinalaisopiskelijoista oli jokseenkin ahdistuneita koulunkäynnistä ja totesivat sen vaikuttavan sosiaaliseen elämäänsä. Opiskelu ja vilkas sosiaalinen elämä käsitettiin jopa toisensa poissulkeviksi asioiksi. Eräs miespuolinen haastateltava korosti, kuinka hölmöä on käydä juhlissa ja muissa sosiaalisissa tapahtumissa, kun pitäisi keskittyä koulunkäyntiin. Eräs naispuolinen haastateltava kuitenkin kertoi rakastavansa juhlia ja tuntevansa olonsa niissä kotoisaksi. Hän kertoi käyvänsä paljon opiskelujubileissa kotikaupungissaan Kiinassa. Suomessa hän ei kuitenkaan halua mennä juhliin, sillä hän oli huolissaan siitä, miten löytäisi takaisin asunnolleen yöllä.

Pääsääntöisesti kiinalaiset pitivät erilaisia juhlia sopivana paikkana tavata suomalaisopiskelijoita vapaa-ajallaan. Lähes kaikki olivat käyneet ainakin kerran jonkinlaisissa suuremmissa opiskelubileissä, mutta lähes kaikki siellä käyneet olivat myös sitä mieltä, että sellainen juhliminen ei ole heitä varten ja he eivät ensimmäisen kerran jälkeen enää olleet juhlissa olleet. Kaikki, jotka pitivät opiskelubileitä liian riehakkaina ja meluisina, olisivat kuitenkin mielellään menneet hieman pienempiin ja rauhallisempiin juhliin, joissa olisi mahdollista tavata suomalaisopiskelijoita rennossa ilmapiirissä.

I don't like a party that people just drink and they just dance and the music is very noisy. I don't think it's a very good way to make friends. (H4)

Eräs haastateltavista mainitsi opiskelubileiden aikataulun olevan sellainen, joka haittaa hänen suorituksiaan yliopistolla. Hän ei voisi kuvitella juhlivansa aamuun asti, kuten opiskelubileissä on tarkoitus tehdä. Opiskelu on siis selvästi kiinalaisopiskelijoiden mielestä etusijalla vapaa-aikaa

vietettäessä.

Puolet haastateltavista halusi jäädä Suomeen opiskeluidensa jälkeen. Osa oli jo pidentänyt vaihtopöytäsaikaansa tutkinto-opiskeluksi, ja osa halusi löytää Suomesta paitsi kesätöitä, myös vakituisen, hyvän työpaikan tulevaisuudessa. Kaikki pitivät kuitenkin Suomeen jäämistä suurena haasteena kielen ja puutteellisten verkostojen takia. Eräs haastateltava kertoi kokevansa mahdottomaksi Suomeen jäämisen, jos hän ei saa yhtään paikallisia ystäviä. Kiinalaisopiskelijoiden integraatio Suomeen ei siis ainakaan kyseisessä mielessä ole kovin vahvaa tai kenties onnistunuttakaan.

Kiinalaiset pitivät hyvinä keskustelunaiheina muun muassa ruokaa, kulttuurienvälisiä eroavaisuuksia, matkustelua ja kouluun liittyviä asioita. Yksi miespuolinen haastateltava oli sitä mieltä, että hyvät keskustelunaiheet riippuvat täysin tilanteesta: keskustellaanko yliopistolla vai sen ulkopuolella. Eräs naispuolinen haastateltava oli sitä mieltä, että naiset ja miehet haluavat keskustella eri asioista. Naiset keskustelevat hänen mielestään shoppailusta ja matkustelusta, kun taas miehet haluavat keskustella lähinnä urheilusta.

Epämieluisia puheenaiheita olivat muun muassa jalkapallo, tietokoneet sekä likaiset, pelottavat ja erittäin henkilökohtaiset asiat. Kolme kiinalaista mainitsi, että ei haluaisi mielellään puhua politiikkaan liittyvistä asioista suomalaisten ystäviensä kanssa. Erityisesti Taiwanin ja Tiibetin tilanteet aiheuttivat päänsäryä parille haastateltavalle. Eräs heistä ei halunnut puhua politiikasta siksi, että hän ilmeisesti häpesi ”hallituksen ongelmia”:

It's no good. And I don't want to talk about something not good. And it's a very shame to talk about that, bad things. (H2)

Sama haastateltava myös kertoi tietävänsä, että useat kiinalaisopiskelijat haluavat ulkomailla puhua maansa politiikasta. Hän epäili sen kuitenkin johtuvan vain kiinalaisten yleisestä halusta valittaa asioista.

Suurimmalle osalle politiikasta puhuminen oli täysin hyväksyttävää. Suurin osa piti politiikasta puhumista hyvänä keinona keskustella maansa epäkohdista. Eräs haastateltava, joka oli kertonut haluttomuudestaan keskustella politiikasta, halusi kuitenkin ehdottomasti tietää haastattelijan kannan Tiibetin politiikkaan. Hän puhui tuohtuneena monen minuutin ajan muun muassa siitä,

kuinka outoa on kun eräs suomalainen oli häneltä kysynyt Tiibetistä. Lisäksi haastateltava oli nähnyt yliopistolla kartan, jossa Tiibet oli erotettu omaksi osakseen Kiinasta, mikä oli hänestä hyvin erikoista.

Eräs haastateltava, joka sanoi politiikasta puhumisen olevan hyväksyttävää, kuitenkin hiljeni haastattelun kyseisessä vaiheessa ja alkoi empiä ja miettiä sanomisiaan selvästi pidemmällä tauolla kuin haastattelun aiemmassa vaiheessa. Erästä haastateltavaa oli taasen lähettävän instituution taholta jopa kehotettu pidättäytymään mahdollisista suomalaisen median haastattelupyynnöistä, sillä häntä oli varoitettu siitä, että media saattaa vääristellä hänen sanomiaan asioita erityisesti poliittisista asioista.

Eräs naispuolinen haastateltava, joka oli ollut paljon samoilla luennoilla suomalaisten kanssa, ihmetteli suuresti suomalaisten opiskelijoiden tapaa olla hiljaa paikoillaan luennoilla, vaikka he tietäisivät vastauksen. Tämä huomio kummastutti haastateltavaa suuresti:

One thing that Finnish students maybe most of the time, they prefer to keep silent. Keep silent. Not so active than maybe the Italy students or some other students. Maybe it's because of the cold weather. (H4)

Haastateltava oli huomannut, että vaikka suomalaiset tietävät varmasti vastauksen, he eivät viittaa läheskään aina.

Kiinalaisopiskelijat tekevät paljon yhteistyötä ja ryhmätöitä muiden kiinalaisten kanssa. Useimmat opiskelijat haluaisivat tehdä enemmän ryhmätöitä myös suomalaisten kanssa, mutta se ei aina onnistu. Suomalaista, vertaistukeen perustuvaa tutor-kulttuuria pidettiin hyvänä asiana varsinkin opintojen alkuvaiheessa. Kiinalaisopiskelijat ovat jopa onnettomia siitä, että heillä ei ole suomalaisia ystäviä välttämättä lainkaan, vaikka he ovat asuneet jo kuukausia Suomessa. Joiltain heistä puuttuvat liki täysin verkostot paikallisten kanssa, mitä he pitävät huonona asiana Suomeen jäämisen kannalta.

5.3 Eroja vuorovaikutuksessa sukupuolten välillä

Lähes kaikki haastateltavat olivat huomanneet eroja suomalaisten naisten ja miesten välillä. Suurin osa piti suomalaisia naisia huomattavasti aktiivisempina ja sosiaalisempina kuin miehiä, joita pidettiin pääsääntöisesti ujoina ja passiivisina. Eräs miespuolinen haastateltava kuvaili

kokemuksiaan näin:

Finnish girls are more open and more active and Finnish boys are so shy. They just sit there and do nothing. (H9)

Ongelmia tutustumisessa kuvattiin olevan varsinkin kiinalaisten miesten ja suomalaisten miesten välillä. Eräs miespuolinen haastateltava kuvaili tilannettaan suomalaisten opiskelijapoikien kanssa seuraavasti:

But I just look their eyes. They don't want to talk to me. So what can I do. I'm also shy, I'm also very shy. (H2)

Kaksi haastateltavaa oli kuitenkin sitä mieltä, että koska suomalaiset ovat niin voimakkaasti yksilöllisiä, naisten ja miesten välillä niinkään ei ole suuria eroja, vaan eri persoonien. Tosin toinen haastateltavista oli sitä mieltä, että luennoilla suomalaiset miehet ovat kuitenkin ehkä hieman aktiivisempia.

Myös Suomessa opiskelevien kiinalaisten poikien kuvailtiin olevan pääsääntöisesti tyttöjä ujompia. Suurin osa opiskelijoista piti kiinalaistyttöjä aktiivisempina paitsi oppitunneilla myös vapaa-ajalla. Kaksi haastateltavaa ei kuitenkaan osannut mitenkään eritellä nais- ja miespuolisten kiinalaisten välisiä eroja.

Eräs miespuolinen haastateltava oli huolissaan siitä, ymmärtävätkö naispuoliset suomalaiset esimerkiksi opiskelijabileissä hänen aikeensa oikein. Haastateltavalla oli oma kiinalainen tyttöystävä Suomessa, mutta hän kertoi tanssivansa ja juttelevansa mielellään naispuolisten suomalaisopiskelijoiden kanssa esimerkiksi opiskelijabileissä. Hän kertoi olevansa huolissaan, luulevatko suomalaiset hänen olevan liikkeellä tositaroituksella, sillä väärinymmärryksiä oli hänen mukaansa jo syntynyt. Hän myös pohdiskeli sitä, millä tavoin on korrektia koskettaa suomalaisia ihmisiä ilman, että suomalaiset tuntevat olonsa tukalaksi.

Osa kiinalaisista naispuolisista haastateltavista halusi kovasti tutustua miespuolisiin suomalaisiin. Erään äiti oli jopa kehottanut tätä yrittämään löytämään suomalaisen poikaystävän. Moni haastatelluista kiinalaisopiskelijoista tunsi kiinalaisia naispuolisia opiskelijoita, jotka seurustelevat suomalaisen miehen kanssa, mutta kukaan ei tuntenut yhtäkään miespuolista kiinalaista, joka seurustelisi suomalaisen naisen kanssa. Mahdollisia syitä ilmiölle he eivät osanneet tarkemmin

selittää tai eritellä.

Kiinalaisopiskelijat ovat sitä mieltä, että suomalaiset naiset ovat aktiivisempia ja sosiaalisempia kuin suomalaiset miehet. Myös kiinalaisia miehiä pidettiin ujomina kuin naisia. Sukupuolten väliset erot kuitenkin mietityttävät kiinalaisia ja he haluaisivat pääsääntöisesti tutustua myös vastakkaisen sukupuolen edustajiin, jopa romanttisessa mielessä.

5.4 Kiinalaisopiskelijoiden käsityksiä suomalaisista viestijöinä

Useimmat haastateltavat pitivät suomalaisista. Suomalaisten kuvailtiin olevan ystävällisiä ja auttavaisia, erityisesti pyydettyäessä. Useampi haastateltava kertoi esimerkkinä tilanteen, jossa tietä kaupungilla kysyttäessä suomalainen oli opastanut kysyjän perille. He pitivät sitä osoituksena suomalaisten avuliaisuudesta ja ystävällisyydestä. Heidän mukaansa kiinalaiset eivät ole kaduilla läheskään yhtä ystävällisiä ja auttavaisia.

Jokainen haastateltava piti suomalaisia ystävällisempänä kuin kiinalaisia. Suomalaisten rehellisyys ja sen ihmettely nousi myös esiin monissa haastatteluissa ja parikin haastateltavaa myös mainitsi suomalaisten olevan luotettavia. Eräs naispuolinen opiskelija ihmetteli haastattelussa suomalaisten tapaa toimittaa kadonneet tavaransa poliisiasemalle. Hän kertoi Suomessa asuvien kiinalaisten olevan hämmentyneitä siitä, että kadonneet kännykät tai lompakot ovat toistaiseksi joka kerta löytyneet poliisiasemalta. Tätä pidettiin osoituksena suomalaisten luotettavuudesta ja hyväntahtoisuudesta. Haastateltava ei uskonut, että Kiinassa kukaan toimittaisi löytötavaroita poliisille. Ystävällisyyteen ja ystävälliseen, muita kunnioittavaan käytökseen liittyy siis kiinalaisten mielessä myös jollain tasolla rehellisyys.

Osa haastateltavista piti suomalaisia ja kiinalaisia joissain asioissa jopa yllättävän samankaltaisina. Suurin osa totesi ihmisten välillä olevan jonkinlaisia samankaltaisuuksia. Eräs miespuolinen haastateltava pohti suomalaisten huonoja puolia:

I think people are little shy. But honestly we are also a little shy. (H2)

Suomalaisia ei pidetty sinällään hiljaisina, enemmänkin ujoina. Myytti hiljaisista suomalaisista oli tuttu useimmille kiinalaisopiskelijoille, mutta kukaan heistä ei ollut havainnut suomalaisten olevan

erityisen hiljaisia, paitsi ehkä joidenkin miespuolisten opiskelijoiden.

Eräs naispuolinen haastateltava oli sitä mieltä, että suomalaisten ja kiinalaisten opiskelijoiden välillä on eroja opetustilanteissa. Hän oli huomannut, että kiinalaiset ovat omassa kotimaassaan aktiivisempia kuin Suomessa:

Well compared to Finnish maybe Chinese students are more active. But that would be in the Chinese class, not in the English class. Yeah, because the Chinese are always not so confident with their English. So maybe the classes here, they are afraid of speaking English because it's not their mother language. But in China's university they are very active. (H4)

Haastateltava oli siis sitä mieltä, että kiinalaisopiskelijat ovat peloissaan englannin taidostaan, minkä vuoksi he eivät ole yhtä itsevarmoja ja aktiivisia kuin Kiinassa. Hän kuitenkin kannusti Suomeen tuleviakin kiinalaisopiskelijoita rohkeuteen:

I think for language course it's very important that don't be afraid. Don't be shy. Be brave. Just try. You need to practice your pronunciation then you can develop. (H4)

Hän jatkoi vielä pohdintaansa siitä, miksi jotkut opiskelijat yksinkertaisesti eivät uskalla vasta tunteilla kysymyksiin tai osallistua keskusteluihin:

I think those that are most confident with themselves always answers the questions. And those who are not confident with their pronunciation will always keep silent. Maybe they are afraid that other students would laugh at their pronunciation. (H4)

Eräs naispuolisista kiinalaisopiskelijoista kuvaili hiljaisuuteen suhtautumisen olevan kuitenkin erilaista suomalaisten ja kiinalaisten välillä:

I had a teacher that said that the Finnish people enjoy the silence. Yeah but the Chinese people, yes we are not so talkative and we are okay with no talking but if there is a silence inside our hearts we try, maybe we just sit quiet and we worry about finding some topic, "aah, what to say?". We don't enjoy the silence. (H1)

Kiinalaiset eivät siis vaikuta nauttivan hiljaisuudesta samaan tapaan kuin mitä he kuvittelevat suomalaisten siitä nauttivan. Tästä huolimatta haastateltava lisäsi kuitenkin, että erittäin hyvien ystävien välillä hiljaisuus esimerkiksi shoppaillessa tai syödessä on täysin hyväksyttävää ja miellyttävääkin.

Kuitenkin joka ikinen haastateltava oli sitä mieltä, että suomalaisten ja kiinalaisten välillä on suuria erojakin. Lähes kaikki pitivät kiinalaisia suomalaisia ujompina. Kiinalaisopiskelijat pitivät myös

varsinkin suomalaisnuorten englannin taitoa erittäin hyvänä, kun taas vähättelivät omaa englannin kielen taitoaan. Eräs haastateltava kommentoi suomalaisten hyvää kielitaitoa jopa hieman huvittuneena:

Compared with other non-English countries Finnish [people] speak English good. Because I've been to Italy, Switzerland and Germany. (H4)

Osa kiinalaisista kertoi kokemuksistaan alkoholia nauttineiden suomalaisten kanssa. Eräällä haastateltavista ei ollut lainkaan kokemusta humalaisten suomalaisten kanssa, mutta hänkin oli kuullut muilta kiinalaiselta ystävältään suomalaisten käyttäytymisestä alkoholin vaikutuksen alaisena. Pääsääntöisesti kiinalaiset olivat sitä mieltä, että alkoholi tekee suomalaisista sosiaalisempia ja helpommin lähestyttävämpiä. Alkoholin vaikutukset koetaan siis positiivisiksi kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen kannalta. Yksi naispuolinen haastateltava kertoi myös suomalaisten ja kiinalaisten olevan tässä mielessä hyvin samankaltaisia – alkoholi auttaa pääsemään yli ujoudesta:

I think Chinese people are the same. Before the alcohol maybe he or she is very shy. But after the alcohol talkative, very talkative. (H8)

Haastateltava kertoi myös itse käyttävänsä alkoholia ystäviensä kanssa ujouden voittamiseksi ja tunteakseen itsensä onnelliseksi.

Kiinalaiset haastateltavat olivat tehneet myös pieniä huomioita eroavaisuuksista. Eräs naispuolinen haastateltava oli huomannut, että suomalaisissa juhlissa syödään pitkien pöytien äärellä. Hänestä se oli hieman outoa, sillä Kiinassa juhlat pidetään yleensä aina pyöreissä pöydissä. Hänen mukaansa ihmisten kanssa on huomattavasti helpompi jutella pyöreissä pöydissä, jossa kaikki ovat yhtä kaukana toisistaan, kuin pitkissä pöydissä, joissa voi jutella korkeintaan parin lähimpänä olevan ihmisen kanssa.

Hymyllä näyttää olevan suuri merkitys vuorovaikutuksessa kiinalaisten kanssa. Eri yhteyksissä haastateltavat korostivat miellyttäviä kokemuksiaan hymyilevien ihmisten kanssa. Hymy mainittiin muun muassa uuden suomalaisen ystävän ja kärsivällisen opettajan kohdalla.

Yeah, she is good I think. She is very active and she always smiles. Maybe very warm. (H8)

Haastateltava vertaili hymyilevää opettajaa erääseen toiseen suomalaiseen opettajaan, johon hän ei ollut lainkaan tyytyväinen. Ensimmäinen asia, joka hyvästä opettajasta tuli mieleen oli siis hänen hymynsä. Vastaavasti huonommaksi koettu opettaja ei ollut yhtä aktiivinen ja iloinen, joten haastateltava ei kokenut oppivansa yhtä paljon kuin hymyilevän opettajan kanssa. Opettajan nonverbaalilla on siis merkitystä.

Kiinalaiset vaikuttavat arvostavan hymyä kaikenlaisessa vuorovaikutuksessa. Ainakin kahdessa vastauksessa hymyily yhdistettiin myös kuuntelemiseen; keskustelun aikana hymyilevä suomalainen koettiin hyvänä ja kiinnostuneena kuuntelijana. Kiinalaiset kiinnittävät siis huomiota nonverbaalisiin eleisiin.

Ulkonäöllä vaikuttaa olevan myös jonkin verran vaikutusta siihen, millaisena kiinalaiset kokevat vuorovaikutuksen suomalaisten kanssa. Useampikin naispuolinen haastateltava mainitsi erikseen, että esimerkiksi heidän kanssaan samoilla kursseilla olevat tietyt suomalaiset pojat ovat erityisen söpöjä. Eräs naispuolinen haastateltava oli erityisen innostunut eräästä suomalaisesta opiskelijapojasta, jonka kanssa hän oli jutellut:

It's just a feeling. He is very talkative. He is very cute and he is very friendly. (H8)

Kysyttäessä kiinalaisilta heidän suosikkiasiaa Suomessa kaikki vastasivat sen olevan joko luonto tai ihmiset. Eräs haastateltava vastasi seuraavasti:

People. Yeah, really beautiful heart. (H4)

Haastateltava oli liki liikuttunut suomalaisten ystävällisyydestä ja lojaaliudesta. Suomalainen ystävällisyys, rehellisyys ja luotettavuus vaikuttavat siis olevan hyvin arvostettuja ominaisuuksia kiinalaisopiskelijoiden mielestä – jopa sellaisia, joita kiinalaisilla ei ole. Kyseiset ominaisuudet heijastuivat myös suomalaisten viestintään kiinalaisten mielestä. Kiinalaiset pitävät suomalaisia avuliaina, luotettavina ja rehellisinä. Kiinalaisten mukaan kuitenkin sekä suomalaiset että kiinalaiset ovat hieman ujoja, mikä hankaloittaa tutustumista toisiinsa. Kiinalaisia pidettiin jopa suomalaisia ujompina. Sekä kiinalaisten että suomalaisten oli havaittu kuitenkin rentoutuvan alkoholin käytön jälkeen, mikä nousi useammassa haastattelussa esiin. Kiinalaiset antavat suurta arvoa myös erilaisille nonverbaalisille eleille ja varsinkin hymylle.

6 POHDINTA

6.1 Tutkielman tulosten tarkastelu

Ryanin (2011, 638) mukaan yliopistojen reagoinnissa kansainvälisten opiskelijoiden määrän kasvuun on ollut kolme vaihetta. Hänen mukaansa on hiljalleen siirrytty opiskelijan ”korjaamisesta” opettajan tai instituution ”korjaamiseen”. Hän kuvailee tilannetta seuraavasti:

Ensimmäisessä vaiheessa, 1990-luvun alusta loppuun, opiskelijoiden odotettiin sopeutuvan instituutioon ja tutkimuksen fokus oli siinä, että kansainvälisiltä opiskelijoilta puuttui tiettyjä (länsimaaisia) akateemisia taitoja. Tieteelliset julkaisut tältä ajalta keskittyvät siihen, millä tavoin kansainväliset opiskelijat olivat erilaisia paikallisiin verrattuna ja mitä tiettyjä taitoja heidän tarvitsisi parantaa. (...) Toisessa vaiheessa, noin vuodesta 2000 viime päiviin saakka kansainvälisten opiskelijoiden määrän ja osuuden voimakkaasti kasvaessa, tutkimuksen näkökulma alkoi siirtyä instituution ja sen opettamis- ja oppimiskäytäntöjen tasolle. Tätä vaihetta kuvaa tutkimuksen keskittyminen siihen, miten luennoitsijoiden täytyy ”mukauttaa” kansainvälisiä opiskelijoita. (...) Kolmannessa, nykyisessä vaiheessa yliopistojen kansainvälistymissuunnitelmat ovat johtaneet keskusteluun koko opintosuunnitelmien kansainvälistämisestä. (...) Sen sijaan että kansainväliset opiskelijat nähtäisiin vähemmistöinä luokkahuoneissa, heistä voi tulla oleellinen osa opiskeluympäristöä laajemmassa merkityksessä sekä yhteisen mukautumisen ja oppimisen lähde sekä henkilökunnalle että muille opiskelijoille. (emt. 638–639.)

Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA 2009, 1) mukaan saattaa käydä myös niin, että sen sijaan että Kiina länsimaalaistuisi, kiinalaisten ajattelu- ja toimintatapojen merkitys korostuu myös muualla maailmassa entistä voimakkaammin. Kiinalaisopiskelijoiden määrän lisääntyessä jatkuvasti ulkomaisissa korkeakouluissa, tämä mahdollinen muutos koskee myös akateemista maailmaa. Lähtökohta ei siis enää ole se, että kiinalaisopiskelijat ja muutkin ulkomaalaiset opiskelijat tulevat uuteen kohdemaahan, ja että heidän oletetaan oitis sopeutuvan ja mukautuvan paikalliseen kulttuuriin, opetustyyliin ja akateemiseen maailmaan. Opiskelijoiden liikkuvuuden lisääntyessä myös akateemisilta instituutioilta ja niiden henkilökunnalta vaaditaan uudenlaista sopeutumiskykyä: aitoa motivaatiota luoda kulttuuriltaan rikas ja dynaaminen akateeminen ympäristö, joka ei palvele vain paikallisten opiskelijoiden tarpeita, vaan parhaimmillaan mukautuu myös ulkomaisten opiskelijoiden tarpeisiin. Näin suomalaisistakin korkeakouluista saadaan luotua aidosti globaaleja kohtaamisympäristöjä, joiden monitahoisesta vuorovaikutuksesta lopulta kaikki hyötyvät.

Henze ja Zhu (2012) esittelivät taulukon siitä (KUVIO 2), mistä näkökulmasta ulkomailla opiskelevia kiinalaisia on tutkittu. Näkökulmina on aiemmassa tutkimuksessa ollut muun muassa opiskelija–opiskelija-suhteet, opiskelija–opettaja-suhteet, oppimistyyli, sopeutuminen, yksinäisyys tai interpersonaaliset suhteet tai vieraan kielen oppimisen merkitys ulkomaankokemuksissa. Tämä

tutkielma pyrki olemaan läpileikkaus aiemmin tutkituista näkökulmista – eräänlainen johdatus kiinalaisopiskelijoiden vuorovaikutuskokemuksiin suomalaisessa korkeakoulujärjeselmässä. Suomen ja Kiinan kulttuurien eroavaisuuksia käytännön näkökulmasta on tutkittu suhteellisen vähän (Rankinen 2008, 13), vaikka Kiina on yksi Suomen tärkeimmistä kauppakumppaneista ja kiinalaisopiskelijoita tulee Suomeen opiskelemaan koko ajan enemmän. Tällä tutkielmalla haluttiin vastata nimenomaan käytännön eroavaisuuksiin, ja toisaalta myös samankaltaisuuksiin, ja tällä tavalla koota lisätietoa kiinalaisten ja suomalaisten välisestä vuorovaikutuksesta suomalaisessa korkeakouluympäristössä.

Haastateltaessa kiinalaisopiskelijoita esille nousi melko samankaltaisia asioita kuin aiemmissakin tutkimuksissa. Erityisen paljon haastatteluissa puhuttiin opettajan ja oppilaiden välisistä suhteista, ryhmätöiden tekemisestä, ystävyyssuhteista tai niiden puutteesta, ujoudesta sekä peloista puutteellisen englannin kielen taidon suhteen. Suurin osa haastateltavista kertoikin huonona pitämänsä englannin taidon olevan esteenä tai vähintäänkin hidasteena luodessa uusia ihmissuhteita Suomessa.

Ryhmätyöskentelystä kysyttäessä selvisi, että vaikka kiinalainen ryhmän jäsen olisi taka-alalla itse ryhmätyön esittelytilanteessa, hän on saattanut tehdä suuren määrän pohjatyötä ryhmän muille jäsenille. Haastatteluista kävi myös ilmi, että kiinalaiset opiskelijat saattavat jopa peitellä muunmaalaisten ryhmätovereidensa plagiointia parantamalla jonkun muun plagioimia tekstejä akateemiseen ympäristöön sopivaksi. Kiinalaisjäsenet saattavat siis omalla hiljaisella tavallaan kantaa vastuun koko ryhmätyön onnistumisesta. Aiemmin on havaittu (Cortazzi & Jin 1997, 85–87), että ryhmätyöskentelyssä kiinalaisopiskelijoiden tavoitteena on pitää yllä harmoniaa – ei korostaa omia mielipiteitään, eikä haastaa muiden opiskelijoiden, saati opettajien mielipiteitä. Näin halutaan varmistaa se, että ei itse menetä kasvojaan, eikä ryhmäläiset tai opettajakaan. Tämän tutkielman haastattelut tukevat kyseistä käsitystä.

Ryhmätyötä pidettiin pääsääntöisesti hyvänä keinona suorittaa opintojaan. Pari haastateltavaa kertoi selvästi haluavansa tehdä ulkomaisten opiskelijoiden kanssa ryhmätöitä muun muassa parantaakseen kielitaitoaan. Suomalaisia pidettiin erittäin pidettyinä tovereina ryhmätyöskentelyyn, sillä heidän ominaisuuksiaan ryhmätyössä arvostettiin. Eräs tyttö oli kuitenkin surullinen siitä, kun hän olisi halunnut tehdä suomalaisten kanssa ryhmätyötä, mutta kaikki olivat lopulta työskennelleet yksin. Vaikutti siltä, että hän oli myös menettänyt kasvonsa tilanteessa, kun kukaan ei ollutkaan halunnut tehdä hänen kanssaan ryhmätyötä. Kenties myös suomalaisopiskelijoita voisi kannustaa

enemmän tekemään kulttuurienvälistä ryhmätyötä, sillä parhaimmillaan siitä on luonnollisesti hyötyä molemmille osapuolille; kiinalaiset saavat kaipaamaansa paikalliskontaktia ja harjoitettua kielitaitoaan ja suomalaiset uutta näkökulmaa opiskeluunsa ja hyödyllisiä kontakteja taloudellisesti kasvavaan Kiinaan – tai kenties jopa uuden ystävän.

Kiinalaisten opiskelijoiden on aiemmin esimerkiksi havaittu käyttävän hiljaisuutta luokkahuoneessa tapana kunnioittaa opettajaa ja tämän pitämää oppituntia (ks. esim. Liu 2002). Kiinalaiset jopa pelkäävät opettajan pitävän heitä liian hiljaisina ja passiivisina verrattuna muunmaalaisiin opiskelijoihin. Kuitenkin tulee muistaa, että hiljaisuus opiskelutilanteessa saattaa jopa olla opiskelijan kunnianosoitus opettajaa kohtaan.

Kiinalaisopiskelijat arvostivat henkilökohtaisia suhteita opettajiin ja heidän saamansa henkilökohtainen neuvonta oli kiinalaisten mielestä hyvin tärkeää heidän oppimisensa kannalta. Cortazzin ja Jinin (1997, 85) mukaan opettajan rooli kiinalaisopiskelijoiden mielestä on paitsi tiedonsiirtäjä, myös huolenpitäjä; opettaja on kuin huolehtiva äiti tai isä, jonka tehtävä on neuvoa ja auttaa oppilasta. Erään kiinalaishaastateltavan mielestä tämä toteutuu itse asiassa paremmin Suomessa pienen oppilasmäärän kursseilla kuin Kiinassa massaluennnoilla, joita siellä oikeastaan pelkästään on. On kiinnostavaa, että Suomessa oppilaat ovat tottuneet oppimaan ja työskentelemään hyvin itsenäisesti, mutta silti ryhmäkoot ovat huomattavasti pienempiä verrattuna Kiinaan, jossa opettajan rooli on nimenomaan huolenpitäjä.

Aiemmassa tutkimuksessa (Cortazzi & Jin, 1997, 86) on havaittu, että kiinalaisopiskelijat eivät mielellään kysyisi opettajalta apua mahdollisiin ongelmiinsa. On huomattu, että kiinalaisopiskelijat olettavat opettajan pitävän niin hyvää huolta opiskelijoistaan, että tarvetta avun kysymiseen ei olisi. Tässä tutkielmassa kuitenkin selvisi, että suuri osa kiinalaisopiskelijoista kysyy mieleltään opettajalta lisätietoa tai apua. He eivät kysy apua tai vinkkejä välttämättä kesken luennon, mutta käyttävät mielellään hyväksi mahdollisuuden jäädä luennon jälkeen juttelemaan opettajan kanssa tai kysyä häneltä sähköpostitse tai hänen työhuoneessaan lisää tietoja. Opiskelijat vaikuttavat siis mielellään kysyvän opettajalta apua aiemman tutkimuksen tulosten vastaisesti. Jatkossa uusille potentiaalisille kiinalaisopiskelijoille voitaisi siis myös korostaa sitä, että Suomessa opettajien ja opiskelijoiden välinen hierarkia on hyvin matala ja että heiltä saa tarvittaessa apua, mikä edesauttaa myös opintojen etenemistä.

Intercultural Communication -kurssin kaltaiset kurssit saattavat olla tärkeä tai jopa ainoa mahdollisuus kontaktiin kiinalaisopiskelijoille paikallisten opiskelijoiden kanssa. Kurssin osia voidaan suorittaa vapaamuotoisesti vaikka baarissa tai lounaalla, joten on hyvin joustavaa sovittaa se muiden kurssien aikatauluihin. Lisäksi opiskelijat saavat tutkintoihin hyväksi luettavia opintopisteitä, mikä saattaa edelleen kannustaa käymään kurssin. Tämän tyyppisiä joustavia ja vapaamuotoisia kursseja voisi mahdollisuuksien mukaan sisällyttää lisääkin tutkintoihin: ne vaikuttaisivat olevan kiinalaisten mielestä hyvä keino paitsi suorittaa opintoja, myös tutustua paikallisiin opiskelijoihin. Kaikki opiskelua ja samalla integroitumista edistävät kiinalaisille suunnatut toimet lienevät siis paikallaan.

Mielenkiintoista oli myös, että lähes jokainen haastateltava kysyi haastattelijalta joitakin mieltään askarruttavia kysymyksiä haastattelun aikana, mutta varsinkin sen jälkeen. Useat kysymyksistä liittyivät esimerkiksi työnhakuun, mutta osa myös kulttuurisen kanssakäymiseen. Eräs haastateltava halusi muun muassa tietää, minkälainen koskettaminen on Suomessa kulttuurisesti hyväksyttyä. Eräs naispuolinen haastateltava halusi tietää, miten voisi tutustua miespuolisiin suomalaisiin romanttisessa mielessä. Avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset aiheuttivat eräässä haastateltavassa myös suurta ihmetystä. Kulttuurienvälinen viestintä ja suomalaiset tavat herättävät siis paljon kysymyksiä kiinalaisopiskelijoissa ja he mielellään kyselevät mieltään askarruttavista asioista suomalaiselta. Intercultural Communication -kurssit tarjoaisivat väylän pohtia avoimesti kulttuurienvälisiä eroavaisuuksia.

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että sellaiset opiskelijat, jotka saavat laadukasta akateemista tukea, omaksuvat helpommin uuteen kohdemaahan sopivan oppimisstrategian (Jou & Fukada, 1995). Opettajien lisäksi Suomessa kiinalaisopiskelijatsaavat akateemista tukea esimerkiksi kansainvälisten asioiden toimistosta ja tutoreiltaan. Kiinalaisopiskelijoiden kokemukset tutoreista vaihtelivat. Suomessa tutor on lähinnä vaihto-opiskelijan ensimmäinen kontakti paikallisessa kulttuurissa, mutta he saattavat antaa ulkomaisille opiskelijoille merkittävän määrän hiljaista tietoa, mikä auttaa sopeutumaan uuteen oppimisympäristöön. Korkeakouluissa voisi kuitenkin kiinnittää vielä enemmän huomiota tutoreiden motivaatioon ja tasalaatuisuuteen, jotta kaikki ulkomaiset opiskelijat saisivat tasapuolisesti kaipaamansa tuen uudessa kohdemaassaan – ainakin aivan alkuvaiheessa.

Ne kiinalaiset, jotka olivat onnistuneesti solmineet ystävyysuhteita suomalaisiin opiskelijoihin,

olivat iloisia ja tyytyväisiä paikallisista kontakteista. Yleensä suhteet olivat syntyneet esimerkiksi tutoreiden tai näiden ystävien kanssa tai kulttuurienvälisen viestinnän kursseilla. Entisestään voitaisi lisätä sellaisten kurssien määrää, joilla kiinalaiset voisivat hiukan vapaamuotoisemmin tutustua kohdemaan muihin opiskelijoihin. Se, että näistä kursseista saa opintopisteitä, kannustaa kiinalaisia entisestään osallistumaan kyseisille kursseille, sillä tällöin he saavat ikään kuin kaksi karpästä yhdellä iskulla: kontakteja paikallisiin, mutta myös opintopisteitä opintojensa edistämiseksi.

Hendrickson, Rosen ja Aune (2011) havaitsivat tutkimuksessaan, että heidän haastattelemillaan kansainvälisillä opiskelijoilla ei ollutkaan enemmän ystäviä omasta kotimaastaan kuin muista maista. Tämä tutkielma osoittaa kuitenkin selvästi, että ainakaan haastatteluilla kiinalaisilla ei ollut yhdelläkään yhtä paljon muunmaalaisia tai suomalaisia ystäviä kuin mitä kiinalaisia.

Hendriksonin, Rosenin ja Aunen mukaan (2011) ne opiskelijat joilla on enemmän ystäviä kohdemaastaan, olivat tyytyväisempiä ja kokivat vähemmän koti-ikävää. Näin vaikuttaa olevan myös Suomessa opiskelevien kiinalaisopiskelijoiden suhteen. Kuten eräs haastateltava totesi, hän kokee käytännössä mahdottomaksi jäädä Suomeen työskentelemään valmistumisensa jälkeen, mikäli hän ei saa solmittua kontakteja kantaväestöön. Ne kiinalaiset, joilla suomalaisia ystäviä oli, olivat hyvin iloisia tilanteesta ja nauttivat siitä, että saavat purkaa tuntemuksiaan ja kokemuksiaan uudesta kohdemaastaan paikallisten kanssa. Paikallisten ystävien määrä tai ylipäättään olemassaolo kohdemaassa näyttää siis vaikuttavan paitsi kansainvälisten opiskelijoiden viihtyvyyteen, myös haluun jäädä maahan opintojen päättymisen jälkeen.

Aiemmin (kts. esim. Zimmermann 1995) on havaittu, että suurin yksittäinen syy kulttuurienvälisen osaamisen kehittymiseen on puhuminen paikallisten opiskelijoiden kanssa. Tämä oli myös tämän tutkielman yhtenä tuloksena; paikalliset vertaiskontaktit olivat tärkeitä kiinalaisopiskelijoiden tyytyväisyyden kannalta. Parhaimmillaan niistä on luonnollisesti iloa myös suomalaisopiskelijoille, jotka saavat itsekin parannettua kulttuurienvälistä osaamistaan.

Kiinalaisilla ei ollut suomalaisia esimerkiksi asuintovereina, joten sitä kautta ystävyysuhteita ei ollut syntynyt. Kiinalaisten opiskelijoiden integraatiota paikalliseen kulttuuriin voisi lisätä tarjoamalla heille opiskelija-asuntoja suomalaisten suosimista kohteista. Yleensä väitetään, että vaihto-opiskelijat haluavat pääasiassa juhlia, jolloin heidän on hyvä asua omissa ”vaihtarigetoissaan”, mutta koska kiinalaiset haluavat lähinnä keskittyä opiskeluihinsa, he olisivat rauhallisia kämppäkavereita. Tämä olisi hyvä huomioida myös kiinalaisten sijoittamisessa

opiskelija-asuntoihin.

Kiinalaiset vaikuttivat kuitenkin syyttävän itseään huomattavan paljon siitä, että ystävyssuhteita ei ollut muodostunut niin paljon kuin he olisivat halunneet. Syinä pidettiin heidän mielestään huonoa kielitaitoa, mikä vaikutti heidän itseluottamukseensa ja haluun tutustua uusiin ihmisiin. Huomattavaa kuitenkin on, että he pystyivät esimerkiksi tämän tutkielman haastatteluissa käymään hyvinkin pitkiä, ymmärrettäviä ja järkeviä keskusteluja suomalaisen haastattelijan kanssa englanniksi. Selvästi kiinalaiset pelkäävät kasvojensa menettämistä kielitaitonsa vuoksi, jos he eivät ymmärräkään mitä toinen sanoo tai eivät itse saa muodostettua haluamiaan asioita. Kiinalaisten itseluottamus oman kielitaitonsa suhteen pitäisi saada paremmaksi, sillä kuten sanottu, heidän kanssaan pystyi käymään hyvinkin järkeviä keskusteluja englanniksi.

Kiinalaiset syyttivät itseään myös ujoudesta. Ujous nousi esiin melkein joka haastattelussa. Kiinalaiset pitivät itseään ujoina ja vaikka he haluaisivat tutustua uusiin ihmisiin, he kokevat sen jopa mahdottomana. Ujouden perimmäiset syyt saattavat olla hyvinkin syvällä kiinalaisessa kulttuurissa. Kuitenkin tutkimustuloksista käy ilmi, että motivaatiota ja halua tutustua uusiin ihmisiin ja kehittää itseään kiinalaisilta löytyy.

Eräs naispuolinen haastateltava totesi kiinalaisten aktiivisuuden luennoilla Suomessa olevan aivan eri tasolla kuin luennoilla Kiinassa. Syynä passiivisuuteen Suomessa hän piti epävarmuutta omasta englannin taidostaan. Jos siis kiinalaisten itsevarmuutta englanniksi puhumiseen parannettaisiin, ehkä he aktivoituisivat luennoilla. Tässä lienee tärkeää rooli opettajilla, jotka voisivat kannustuksellaan osoittaa että täydellinen englannin taito ei ole tärkeintä, vaan yrittäminen. Toisaalta pelko kasvojen menettämisestä kannustuksesta huolimatta saattaa olla suurempi kuin halu aktivoitua tunneilla.

Jokainen kiinalainen piti pieniä opetusryhmiä parempina. Eräs haastateltava kertoi pitävänsä isommat esitelmät mieluummin isojen ryhmien edessä keskustelun edesauttamiseksi, mutta jokaisen mielestä pienet ryhmät olivat pääsääntöisesti parempia. Koska jokainen haastateltava oli kuitenkin tottunut Kiinassa huomattavasti suurempiin ryhmäkokoihin, he kokivat välillä pienemmissä opetusryhmissä toimimisen ongelmalliseksi. Opiskelijat eivät aina tienneet, mitä opettajat heiltä odottavat. Kiinassa osallistuminen opetukseen on siis hyvin passiivista isojen ryhmäkokojen vuoksi, kun taas Suomessa aktiivista osallistumista esimerkiksi tunneilla käytäviin keskusteluihin

vaikutetaan jopa edellyttävän.

Ensimmäinen kulttuurienvälinen kompastuskivi on oletetut samankaltaisuudet – että uuteen kulttuuriin tuleva olettaa samankaltaisuuksia oman kulttuurinsa ja uuden kulttuurin välillä olevan enemmän kuin niitä oikeasti onkaan, mikä saattaa johtaa ristiriitoihin ja väärinkäsityksiin (Barna 1994, 337–340). Kiinalaisopiskelijoiden kohdalla tästä ei oikeastaan ollut merkkejä; kiinalaisopiskelijat tiedostivat tullessaan eri kulttuuriin eivätkä olettaneet Suomessa olevan samankaltaiset olosuhteet tai samankaltaista vuorovaikutusta kuin Kiinassa. Tämä siitäkin huolimatta, että opiskelijat eivät olleet saaneet Kiinassa ennen lähtöään oikeastaan minkäänlaista kulttuurienvälisen viestinnän koulutusta tai perehdytystä.

Toisesta kulttuurista tulevien mielestä kohdemaan kielen oppiminen saattaa olla kaikista tärkein askel, vaikka se on vain yksi osa matkalla kohti yhteisymmärrystä. Ymmärrykseen kuuluu kuitenkin muutakin kuin kieli. Joka tapauksessa, oli kyseessä sama tai eri kieli, yhteinen ymmärrys syntyy harjoittelemalla. (Barna 1994, 338–341.) Kiinalaisopiskelijat eivät itse asiassa edes opiskele juurikaan suomea täällä opiskellessaan. Suuri osa heistä on tullut tänne kehittämään englannin taitoaan.

Vaikka kielen oppiminen ja sen hallitseminen on vain yksi askel kohti kulttuurienvälistä yhteisymmärrystä, se vaikutti olevan kiinalaisten mielestä kaikista tärkeintä paitsi heidän opiskeluidensa, myös hyvinvointinsa kannalta. Kiinalaisopiskelijat kokivat kielitaitonsa selkeimmäksi heikkoudekseen ja merkittäväksi esteeksi muun muassa ystävyssuhteiden muodostamisessa ja opinnoissa paremmin pärjäämisessä. Vaikka kulttuurienväliseen yhteisymmärrykseen kuuluu muutakin kuin vain kielen hyvä hallitseminen, kiinalaisopiskelijoiden lausunnot antoivat ymmärtää täysin toisin. Heille kieli on merkittävän tapa pärjätä ulkomailla ja osoittaa hyvyytensä esimerkiksi opintojen parissa muille opiskelijoille ja varsinkin opettajille.

Kiinalaisopiskelijat olivat myös sitä mieltä, että suomalaisten englannin taito on todella hyvää. Tämä saattaa olla yhtenä syynä sille, että he ujostelivat ja pitivät kielitaitoaan huonompana, sillä he vertasivat omaa kielitaitoaan suomalaisten kielitaitoon, eivätkä esimerkiksi muiden ulkomaisten opiskelijoiden kielitaitoon. Toisaalta suomalaisten hyvä kielitaito saattaa olla myös yksi syy siihen, miksi he haluaisivat niin mielellään viettää enemmän aikaa suomalaisten nuorten kanssa. He myös hämmestelivät suomalaisten luontevuutta toimia vierailta kielillä ja ulkomaisten opiskelijoiden

kanssa.

Ahdistuneisuutta pidetään yhtenä pahimmista kompastuskivistä kulttuurienvälisessä viestinnässä. Lähes jokainen haastateltava kertoi tuntevansa jonkinasteista ahdistuneisuutta Suomessa. Kiinalaiset opiskelijat käyttävät vapaa-aikansa lähinnä opiskeluun. Kaikki haastateltavat kertoivat tuntevansa suuria paineita onnistumisesta opinnoissaan ja he kuvailivat opintojensa aiheuttavan heille myös stressiä ja ahdistusta. Lähes kaikki kertoivat vanhempiensa rahoittavan heidän opintonsa ja Suomessa asumisensa täysin. Lieneekö opintoihin liittyvissä paineissa syy siihen, että kiinalaiset eivät vietä vapaa-aikaansa juurikaan juhlista tai harrastuksissa. Haastateltavat vaikuttivat erittelevän koulunkäynnin ja vapaa-ajan hyvin selvästi toisistaan. Vapaa-aikaa jäi vähän ja se käytettiin yleensä koulutöiden niin salliessa muiden kiinalaisten tapaamiseen ja heidän kanssaan ajan viettämiseen.

Kulttuurienväliseen viestintään ei välttämättä tarvitse kuulua väärinkäsityksiä, vaikka niitä pidetäänkin siinä kontekstissa hyvin tavallisina (Koole & ten Thije 2001, 571). Kiinalaiset vaikuttivat olevan huolissaan väärinkäsityksistä erityisesti puhuttaessa sellaisista asioista, joissa heidän sanavarastonsa ei välttämättä ole niin laaja. Joitakin väärinkäsityksiä oli tullut muun muassa puhuttaessa politiikasta, vaikka osa sanoikin siitä puhumisen olevan täysin hyväksyttävää. Politiikasta keskusteleminen jakoi kuitenkin selvästi haastateltavien mielipiteet. Konkreettinen tukala tilanne tuli haastattelussa, jossa tämän tutkielman tekijän olisi pitänyt jakaa kantansa Tiibetin politiikasta. Tilanne oli erittäin altis väärinkäsityksille ja jopa kasvojen menettämiselle, ja vaati osaamista tasapainotella tilanteessa haastateltavan kanssa. Tilanne kuitenkin rauhoittui ja haastattelua pystyttiin jatkamaan suhteellisen normaalisti.

Aiemmin on huomattu, että suomalainen hiljaisuus saattaa hämmentää toisista kulttuureista tulevia ihmisiä (Salo-Lee 1993, 83). Toisaalta perinteisesti myös itämaiset yhteiskunnat ovat arvostaneet hiljaisuutta – selvästi enemmän kuin tyypilliset länsimaiset yhteiskunnat. Kungfutselaisen perinteen mukaan hiljaisuus – ei puhuminen – on hyve. (Jandt 2013, 123.) Suomalaisten lisäksi siis myös kiinalaiset vaikuttavat pitävän hiljaisuutta sopivana ainakin tietyissä tilanteissa. Myös Rankinen (2008, 60) on todennut, että suomalaisen ja kiinalaisen keskustelukulttuurin yhteisiä piirteitä ovat juuri hiljaisuuden käyttäminen osana keskustelua, hyvä hiljaisuuden sietokyky sekä kuuntelemisen taito.

Tässä tutkielmassa kukaan kiinalaisista ei kuitenkaan ollut havainnut suomalaisten olevan erityisen hiljaisia. Kenties kiinalaisten hyvä hiljaisuuden sietokyky ja sen hyödyntäminen keskusteluissa johtavat siihen, että he eivät erityisesti edes huomaa suomalaisten olevan sinällään mitenkään hiljaisia, sillä tietynlainen hiljaisuus on niin erottamaton osa heidänkin kulttuuriaan. Eräs kiinalainen haastateltava kuvaili, että pahinta mahdollista hiljaisuutta on ”hiljaisuus ihmisen sydämessä”. Hiljaisuuden konsepti vaikuttaa siis menevän hyvinkin syvälliselle tasolle kiinalaisten käsityksissä.

Toisaalta kiinalaiset kertoivat myös kokevansa, että suomalaiset ovat joskus hieman ujoja, aivan kuten kiinalaisetkin. Suomalaisessa käsityksessä hiljaisuus, ujous ja viestintähaluttomuus saattavat olla hyvin lähellä toisiaan ja näkyä käytännössä samalla tavalla. Saattaa olla siis mahdollista, että kiinalaisten käsitys sanasta ”hiljaisuus” (silence) on erilainen kuin länsimaisten ihmisten. Einnatiivin tutkielman tekijän on käytännössä mahdoton tietää, millaisia konnotaatioita liittyy hiljaisuuteen sanana. Jos siihen liittyy esimerkiksi jotakin negatiivista tai passiivista, kiinalaiset eivät välttämättä halua myöntää pitävänsä suomalaisia nimenomaan ”hiljaisina”, vaan tällöin ujo voi olla parempi termi.

Kiinnostavaa on, että kysyttäessä suomalaisten ja kiinalaisten eroja useampi haastateltava nosti esimerkiksi tien kysymisen. Kiinalaisia vaikutti jopa hiukan hämmentävän se, että ihmiset auttavat kaupungilla oikeaan paikkaan löytämisessä. Haastateltavat kertoivat, että Kiinassa ihmiset eivät todennäköisesti edes pysähtyisi auttamaan, saati saattaisivat perille.

Aiemmassa tutkimuksessa on huomattu, että alkoholin vaikutuksen alaisena suomalaiset saattavat olla hyvin puheliaita ja ilmaisuvoimaisia, vaikka tavallisesti eivät olisikaan (Lewis 2004, Vihakaran 2006, 120 mukaan). Myös kiinalaisopiskelijat olivat huomanneet saman. On kiinnostavaa, että niin monen kiinalaisen haastatteluissa nousi esiin se, että suomalaiset ovat sosiaalisempia ja helposti lähestyttävämpiä alkoholin vaikutuksen alaisena kuin selvänä. Myös osa kiinalaisista käytti alkoholia oman ujoutensa voittamiseen ja pystyäkseen olemaan sosiaalisempia. Alkoholin nauttimisen vaikutukset ovat siis samankaltaisia tämän tutkielman perusteella kiinalaisten ja suomalaisten välillä.

Eräs haastateltavista pohti avoimesti ja analyttisesti suomalaisten koskettamista ja sopivuuden rajoja. On todettu, että toleranssi henkilökohtaisen tilan vaatimukseen ja fyysisen kontaktin sietokyky ovat Kiinassa suurempia kuin Suomessa (Rankinen 2008, 14). Kiinalaisilla ja

suomalaisilla saattaa olla siis eri käsityksiä siitä, millainen fyysinen kosketus on hyväksyttävää – ja tämä mietityttää myös kiinalaisia niin paljon, että he haluavat suomalaiselta asiasta lisää kysyä.

Varsinkin naispuoliset kiinalaisopiskelijat vaikuttivat olevan innoissaan ystävällisestä asenteesta. He kuvailivat erityisellä lämmöllä sellaisia hetkiä, kun joku tietty suomalainen, yleensä miespuolinen, oli ollut erityisen ystävällinen heitä kohtaan. Pyydettyä kuvailemaan tarkemmin tilannetta, he yleensä vain totesivat suomalaisen olevan hymyileväinen ja ystävällinen. Ne vaikuttavat olevan ominaisuuksia, joista kiinalaiset pitävät erityisen paljon. Eräskin haastateltava ei osannut tarkemmin kuvailla tilannetta, jossa hänelle oli tullut hyvä olo suomalaiset kanssa viestittäessä, vaan hän kertoi sen johtuvan vain tuntemuksestaan. Saattaa olla, että kysyttäessä kotikielellään kiinaksi haastateltava olisi paremmin osannut eritellä syitä siihen, miksi kyseinen vuorovaikutustilanne tuntui hänestä niin miellyttävältä.

Lisäksi kiinalaiset arvostivat suomalaisten kuuntelemisen taitoa. Lewis (2004) on todennut, että suomalainen puhekulttuuri on kuuntelemisen kulttuuria ja että suomalaisia pidetään hyvinä kuuntelijoina ja he eivät yleensä keskeytä toisten puhetta tai puhu toisten ihmisten päälle (Viha-karan 2006, 119–120). Kiinalaiset rinnastivat hymyilyn siis siihen, että suomalaiset osoittavat kuuntelevan vastapuolta. Toki saattaa hyvän kuuntelijan mielikuva syntyä muustakin kuin vain hymyilystä, mutta sen kiinalaisopiskelijat irrottivat itse tärkeäksi syyksi. Myös Rankinen (2008, 60) on todennut aiemmin, että suomalaista ja kiinalaista viestintäkulttuuria yhdistää kuuntelemisen taito.

Littlewoodin (2000) mukaan aasialaisiin opiskelijoihin liittyvät ennakkokäsitykset eivät välttämättä pidä paikkaan. Opettaja ei ole hänen tutkimuksensa tulosten perusteella ehdoton auktoriteetti. Tämän tutkielman haastatteluiden perusteella kiinalaiset kuitenkin kunnioittavat opettajaa ja hänen auktoriteettiaan ehdottomasti. Opettajaa pidetään autoritäärisenä hahmona sekä Kiinassa että Suomessa, ja oppilaidensa tasolle laskeutuva opettaja saattaa jopa hämmentää kiinalaisia opiskelijoita. Opiskelijat kuitenkin arvostavat Suomessa opettajien ystävällisyyttä ja mutkatonta vuorovaikutusta.

Cortazzin ja Jinin (1997, 85) mukaan kiinalaisopiskelijat kokevat opettajan roolin tiedonsiirtäjänä ja huolenpitäjänä. Suhde on kaksisuuntainen; opiskelijat kunnioittavat ja tottelevat opettajaa, ja opettaja opettaa ja pitää huolta oppilaistaan lähes vanhemman kaltaisesti. Kiinalaisopiskelijat vaikuttivat

edellyttävän tällaista suhdetta myös Suomessa opiskellessaan.

Kiinalaiset haastateltavat näyttivät määrittelevän ystävyyden eri lailla. Osa piti esimerkiksi haastattelijaa ystävänänsä parin keskustelukerran jälkeen. Osa taas oli sitä mieltä, että hänen kanssaan puoli vuotta ryhmätyötä tehneet suomalaiset eivät olleet hänen ystäviään, sillä hän ei henkilökohtaisella tasolla tuntenut heitä vaan teki heidän kanssaan vain yhteistyötä koulutöiden vuoksi.

Tutkielmassa havaittiin, että kulttuurienvälisen viestinnän kurssit olivat kiinalaisopiskelijoille paitsi mieluisia tapoja suorittaa opintojaan, myös hyödyllisiä keinoja tavata muita opiskelijoita hiukan rennommassa ilmapiirissä. Joillekin se oli myös ainoa kosketus suomalaisiin opiskelijoihin. Myös Salo-Leen (2007, 81) mielestä erinäiset toimenpiteet voisivat parantaa opiskelijoiden ja henkilökunnan kulttuurienvälistä osaamista tai kulttuurista lukutaitoa opiskeluympäristössä. Näihin kuuluu muun muassa useampien kulttuurienvälisen viestinnän kurssien lisääminen opintosuunnitelmiin, kulttuurienvälisen viestinnän näkeminen erittäin konkreettisena ja jokapäiväisenä ilmiönä, epämuodollisten kulttuurienvälisten kohtaamisten lisääminen henkilökunnalle ja opiskelijoille sekä sellaisten opetusmateriaalien käyttäminen, jotka edistävät moninaisuuden kunnioitusta ja joissa varotaan piilotettuja stereotypioita joka tasolla.

Yksi suurimmista heikkouksista suomalaisessa korkeakoulu-, tutkimus- ja innovaatiojärjestelmässä on nimenomaan kansainvälistyminen. Suomalaisen koulutusjärjestelmän erinomaisesta maineesta huolimatta Suomessa opiskelee, tutkii ja opettaa vain vähän ulkomaalaisia. (Opetusministeriö 2009, 5.) Ja koska kansainvälinen liikkuvuus on tärkeä osa opiskelijoiden kansainvälistymiskehitystä ja lisäksi osa korkeakoulujen tuloksellisuuden mittareita (CIMO 2011), ulkomaisten opiskelijoiden hyvinvointia ja viihtyvyyttä uudessa kohdemaassaan ei tulisi unohtaa.

Uudessa hallitusohjelmassa (Valtioneuvosto 2015, 36) todetaan tavoitteeksi:

Otetaan käyttöön lukukausimaksut EU- ja ETA-alueiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille ja kannustetaan valmistuneita jäämään Suomeen töihin esimerkiksi verovähennysoikeudella. Suomessa opiskelleiden kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä Suomeen edistetään ja suomen kielen osaamiseen panostetaan.

Hallituksen strateginen linjaus tuskin lisää ulkomaisten opiskelijoiden määrää Suomessa, vaikka sille on todettu olevan suuri tarve (Opetusministeriö 2009; CIMO 2011; Rankinen 2008, 186–187). Esimerkiksi Tanskan yliopistoissa EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden määrä laski 30 % ja Ruotsissa EU- ja ETA-maista olevien hakijoiden määrä laski 80 % lukukausimaksujen käyttöönoton jälkeen (Opetusministeriö 2013, 4).

Työllistymisen kannalta verovähennysoikeuden kaltaiset uudistukset lienevät paikallaan, mutta kiinalaisopiskelijoiden mukaan todelliset syyt Suomeen jäämättömyyteen ovat kohdemaahan integroimattomuus ja verkostojen puute. Suomen kielen osaamisella ei vaikuttanut kiinalaisopiskelijoiden mielestä olevan suurta merkitystä, sillä useampi heistä tavoitteli työpaikkaa isommissa yrityksissä, joissa työkielenä on joka tapauksessa englanti – ja joissa Kiina-osaajia todella kaivataan.

Vaikka suomalaiset korkeakoulut eivät vielä tässä vaiheessa pohjoisamerikkalaisten vastineidensa tapaan taloudellisista syistä kilpaile opiskelijoista, ja ulkomaisten opiskelijoiden näkeminen tulonlähteenä korkeakouluille tuntuu vieraalta ajatukselta suomalaisesta näkökulmasta, niin liikkuvuus täytyy saada houkuttelevaksi vaihtoehdoksi maahan tuleville opiskelijoille myös jatkossakin. Haastatteluissakin kävi ilmi, että kiinalaiset kertovat hyvistä ulkomaan kokemuksistaan myös kiinalaisille tuttavilleen. Kiinalaiset pitävät Suomesta kohdemaana ja suomalaisista ihmisinä ja arvostavat laadukasta opetusta, mutta he eivät integroidu Suomeen kovin hyvin; heillä ei juurikaan ole paikallisia ystäviä, vaikka he niin haluaisivat. Toisaalta suomalaisten korkeakoulujen pienet ryhmäkoot ovat sellainen asia, jota kiinalaisopiskelijat erityisesti arvostivat oppimisen kannalta. Tätä voisi korostaa myös enemmän kiinalaisille suunnatussa markkinointimateriaalissa, sillä pienet ryhmäkoot aiheuttivat heissä paitsi hämmennystä, myös innostusta ja arvostusta. Pienet ryhmäkoot mahdollistavat sen, että opettaja voi keskittyä paremmin opiskelijoihin kuin massaluennolla, mikä vaikuttaa olevan kiinalaisopiskelijoille hyvin tärkeää.

Lähes kaikista haastatteluista huomasi sen, että kiinalaisopiskelijat haluavat oikeasti kehittää itseään. He haluavat oppia englantia paremmin, he haluavat uusia – varsinkin suomalaisia – ystäviä, he haluavat haastaa itseään ulkomaisten opiskelijoiden kanssa ryhmätyössä, he haluavat pärjätä opinnoissaan ja he haluavat oppia lisää kohdemaastaan. He keksivät luovia tapoja opiskella, kuten esimerkissä, jossa kiinalaisnuorukainen nauhoitti opettajan puhetta tunnilla ja kuunteli sitä sitten itse rauhassa kotonaan. He haluavat tutustua uusiin ihmisiin, mutta he eivät halua tehdä sitä välttämättä meluisissa opiskelijajuhlissa. Osa haluaa jäädä Suomeen töihin tai löytää jopa suomalaisen kumppanin. He haluaisivat olla rohkeampia ja aktiivisempia, mutta eivät aina oikein tiedä miten. He haluavat kuitenkin yrittää, sillä siksi he ovat alunperin ulkomaille lähteneet opiskelemaan.

Tämä tutkielman pohjalta voidaan kehitellä lukuisia jatkotutkimusideoita. Jatkotutkimuksessa voisi

tutkia esimerkiksi sitä, miten kiinalaiset kokevat ystävyyden ulkomaalaisten kanssa. Koska tämän tutkielman lähtökohta ja tutkimuskysymykset olivat sangen käytännönläheisiä, jatkossa voisi tutkia kiinalaisopiskelijoita Suomessa myös abstraktimmasta näkökulmasta. Tällaisia näkökulmia voisivat olla esimerkiksi asenteet valtaetäisyyksiin, kasvojen menettäminen tai suhtautuminen opettajan tai työnantajan auktoriteettiin. Jatkossa voitaisi tutkia myös opettajien käsityksiä kiinalaisopiskelijoista korkeakouluympäristössä. Näin voitaisi saada arvokasta tietoa myös siitä, miten korkeakoulutason opettajat kokevat kiinalaisopiskelijoiden vuorovaikutuksen, oppimishalukkuuden ja kulttuurienvälisen osaamisen.

6.2 Tutkielman arviointi

Laadullinen ote näytti sopivan hyvin tämän kaltaiseen tutkimukseen. Haastattelumenetelmällä haluttiin saada nimenomaan omakohtaisia tietoja kiinalaisilta itseltään ja myös kuvaavia esimerkkejä heidän kokemuksistaan. Haastattelutilanne mahdollisti haastateltaville myös mahdollisuuden kysyä epäselväksi jääneitä kysymyksiä haastattelijalta, mitä mahdollisuutta usea haastateltava käyttikin. Haastatteluun kutumisesta ja itse haastattelutilanteesta pyrittiin tekemään mahdollisimman rento, jotta haastateltavien olisi helpompaa avautua asioistaan. Tässä onnistuttiin, sillä kaikki mukaan pyydetty henkilöt suostuivat haastatteluun ja joidenkin haastatteluiden erityisen pitkstä kestosta voi päätellä, että kiinalaisopiskelijoilla ei ollut kiire tilanteesta pois.

Jonkinlaisen kyselylomakkeen täyttäminen olisi voitu kokea liian virallisena. Saattaa myös olla, että englannin kielen taidosta huolestuneet kiinalaisopiskelijat eivät olisi täyttäneet lomakkeen avoimia kohtia peläten tekevänsä kenties jonkinlaisia virheitä kirjallisessa muodossa. Kyselylomakkeella olisi tuskin saatu niin kuvaavia esimerkkejä päivittäisestä vuorovaikutuksesta, kuin mitä haastatteleamalla saatiin. Teemoittelu oli helppoa haastattelurungon avulla, sillä kiinalaisten vastaukset olivat selkeistä – joskus jopa lyhyitä ja ytimekkäitä. Tutkimuskysymykset auttoivat vielä lopullisessa teemoittelussa, vaikka luonnollisesti jotkin kokemukset menivätkin päällekkäin nivoutuen muun muassa sekä opiskelijoiden väliseen viestintään, sukupuolten välisiin eroihin että suomalaisten viestintätyyliin.

Koska jokainen haastatteluun pyydetty myös siihen suostui, voidaan otosta pitää hyvänä kokonaisuutena mahdollisimman erilaisista taustoista tulevista kiinalaisopiskelijoista. Kukaan ei kieltäytynyt haastattelusta kielitaitoonsa tai muihin syihin vedoten, vaikka useampi epäilikin

kielitaitonsa riittämättömyyttä ja pahoitteli heti haastattelun alussa huonoa englannin kielen taitoaan. Kiinalaisopiskelijoita oli kotoisin eri puolilta Kiinaa, mikä lisää tutkielman kattavuutta. Jotkut haastatelluista korostivat myös itse sitä, että eri puolilta Kiinaa tulevilla henkilöillä viestintä on aivan erilaista. Tähän näkökulmaan ei tässä tutkielmassa kuitenkaan ollut mahdollista paneutua sen tarkemmin.

Myös haastattelutilanne on ollut kulttuurienvälinen vuorovaikutustilanne. Suomalainen haastattelija lähestyy kiinalaisopiskelijoita oman, länsimaisen kulttuurinsa näkökulmasta – jopa tiedostamattaan. Kiinalaisopiskelijoiden kokemusten syvällisempi ymmärtäminen vaatisi sellaista kattavaa perehtymistä Kiinan kulttuuriin, jota länsimaisen ihmisen ei kenties ole mahdollista saavuttaa Kiinan monisyisen kulttuurin ja sen hierarkioiden vuoksi.

Miyahara (2000, 281) muistuttaakin, että kaikki tieteelliset ”löydökset” suodattuvat aina tutkijan oman kulttuurisen taustan läpi. Tutkija tarkkailee muita ihmisiä sen kulttuurisen taustan mukaan, jossa hänet on kasvatettu ja koulutettu. Sen sijaan että näkisimme maailman ”sellaisena kuin se on”, näemme sen ”sellaisena kuin me olemme”. Sen vuoksi haastatteluista poimitut havainnot ovat subjektiivisia, yhden tutkielman tekijän käsityksiä ja poimintoja siitä, millaisia vuorovaikutuskokemuksia kiinalaisopiskelijoilla Suomesta on.

Haastateltavat vaikuttivat suhtautuvan haastatteluihin positiivisesti ja he hyödynsivätkin kahdenkeskeisen ajan suomalaisen kanssa kyselemällä mieltään askarruttavia kysymyksiä suomalaisesta kulttuurista ja suomalaisista tavoista. Osa haastatteluista kesti liki pari tuntia ja ylikin, mikä kertoo kiinalaisten halusta kertoa avoimesti asioistaan ja kokemuksistaan. Opiskelijat kertoivat hyvin henkilökohtaisistakin asioista ja mainitsivat, että heille tutkielmasta kertonut kiinalaisystävä oli sanonut, että haastattelijalle voi kertoa mitä hyvänsä. Kiinalaisten luottamus siis saavutettiin jo ikään kuin ennen haastatteluiden alkamistakaan yhteisten tuttavien vuoksi, mitä voidaan pitää erittäin kiinnostavana. Nähtäväksi olisi jäänyt, miten avoimesti haastateltavat olisivat suhtautuneet, mikäli yhteistä kiinalaista tuttavaa ei olisi ollut. Haastateltavien löytäminen olisi ollut tällöin myös haasteellisempaa. Myös Holmes (2005) havaitsi, että kiinalaisopiskelijoita tutkittaessa henkilökohtaiset suhteet ovat tärkeitä luottamuksen saavuttamiseksi ja kattavampien, luotettavampien tulosten keräämiseksi.

On mahdollista, että litterointivaiheessa ei ole ymmärretty kaikkia kiinalaisten ilmauksia

täydellisesti. Kaikki mahdolliset englannin kielen tulkintavirheet ovat tutkielman tekijän omia. Kulttuurienvälisen viestinnän tutkimisessa ei aina voida käyttää haastateltavien kotikieltä, jolloin tulkintavirheiden määrä kasvaa. Myös haastateltavien kyky ymmärtää tai kuvailla varsinkin abstrakteja asioita kuten ystävyyttä tai ongelmia saattaa olla haasteellista. Rankinen (2008, 49) onkin todennut, että kiinalaisilla saattaa olla usein vaikeuksia ymmärtää abstraktia, länsimaista tekstiä, sillä heidän kotikielensä koostuu kirjoitusmerkeistä. Kirjoitusmerkeillä on erittäin moniulotteisia symbolisia merkityksiä, joita on mahdotonta kääntää länsimaisille kielille. Näin äidin- kieleltään kiinalaisten saattaa olla vaikea löytää sanoja länsimaisittain tavallisille, abstrakteille ilmaisuille, kuten ystävyydelle tai ongelmille. Tämä tulikin ilmi muun muassa siinä, että haastateltavat näyttivät määrittelevän esimerkiksi hiljaisuuden tai ystävyuden eri tavoin.

Kuten jo todettu, Barna (1994, 337–340) väittää, että koska ei ole universaaleja merkkejä toisten ymmärtämiseen, meidän täytyy lähestyä jokaista kohtaamista yksilöllisenä tapauksena. Tämä tutkielma kuitenkin osoittaa, että kiinalaisten vuorovaikutuskokemukset ovat hyvin samankaltaisia keskenään. Kohtaamisissa on toki paikallaan lähestyä toisen kulttuurin edustajaa ainutlaatuisena yksilönä, mutta tietyt universaalit merkit auttavat parhaimmillaan kulttuurienvälisessä viestinnässä eteenpäin, vaikka merkit eivät joka kulttuurissa tarkoittaisikaan samaa.

Mielikuva kiinalaisopiskelijoista on ollut passiivinen, rutiinien kyllästämä, kuuliainen oppija, kun taas länsimaisia opiskelijoita on kuvailtu aktiivisiksi, luoviksi ja kriittisiksi. Yhtenä selityksenä tällaisiin stereotypioihin on se, että tutkimus on tehty länsimaisesta näkökulmasta, länsimaisten arvojen pohjalta. Niin myös tämä tutkielma, mitä ei ole syytä unohtaa. Länsimainen tutkielman tekijä saattaa kiinnittää huomion eri asioihin, kuin aasialainen vastineensa tekisi.

KIRJALLISUUS

- Barna, L. M. 1994. *Stumbling Blocks in Intercultural Communication*. Teoksessa L. A. Samovar & R. E. Porter (toim.) *Intercultural Communication: A Reader*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Bochner, A. P. 2003. *Perspectives on Inquiry III. The Moral of Stories*. Teoksessa M. L. Knapp & J. A. Daly (toim.) *Handbook of Interpersonal Communication*. Kalifornia: Sage Publications Inc.
- Chen, L. 2002. *Communication in Intercultural Relationships*. Teoksessa W. B. Gudykunst & B. Mody (toim.) *Handbook of International and Intercultural Communication*. California: Sage Publications Inc.
- Daly, J. A. 2003. *Personality and Interpersonal Communication*. Teoksessa M. L. Knapp & J. A. Daly (toim.) *Handbook of Interpersonal Communication*. Kalifornia: Sage Publications Inc.
- China Daily -sanomalehti. 2013. Chinese continue to study overseas. Viitattu 01.05.2014.
- Chuang, R. 2004. *An Examination of Taoist and Buddhist Perspectives on Interpersonal Conflicts*. Teoksessa F. E. Jandt (toim.) *Intercultural Communication: A Global Reader*. California: Sage Publications Inc.
- CIA Factbook. <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>> Viitattu 08.04.2015.
- CIMO: Kansainvälinen liikkuvuus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2011. <http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/26864_Kansainvalinen_liikkuvuus_yliopistoissa_ja_ammattikorkeakouluissa_2011_korjattu.pdf> Viitattu 08.04.2015.
- Cortazzi, M. & Jin, L. 1997. *Communication for Learning across Cultures*. Teoksessa D. McNamara & R. Harris (toim.) *Overseas Students in Higher Education. Issues in Teaching and Learning*. Lontoo: Routledge.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA. 2009. Kiina mullistaa lännen. EVA-analyysi.

Grey, L. R., Botan C. H. & Kreps G. L. 2000. Investigating Communication. An Introduction to Research Methods. Needham Heights: Allyn and Bacon.

Gudykunst, W. B. 2002. Intercultural Communication. Teoksessa W. B. Gudykunst & B. Mody (toim.) Handbook of International and Intercultural Communication. Kalifornia: Sage Publications Inc.

Hendrickson, B., Rosen, D. & Aune, R. K. 2011. An analysis of friendship networks, social connectedness, homesickness, and satisfaction levels of international students. *International Journal of Intercultural Relations* 35, 281–295.

Henze, J. & Zhu, J. 2012. Current Research on Chinese Students Studying Abroad. *Research in Comparative and International Education* 7, 90–104.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Holmes, P. 2005. Ethnic Chinese Students' Communication with Cultural Others in a New Zealand University. *Communication Education* 54, 289–311.

Jandt, F. E. 2013. An Introduction to Intercultural Communication. Identities in a Global Community. California: Sage Publications Inc.

Jou, Y. H. & Fukada, H. 1997. Effects of Social Support on Adjustment of Chinese Students in Japan. *Journal of Social Psychology* 135 (1), 39–47.

Keisala, K. 2012. Monikulttuurisen työyhteisön viestintä. Tampere: Tampere University Press.

Knapp, M. L., Daly, J. A., Albada K. F. & Miller, G. R. 2003. Background and Current Trends in the Study of Interpersonal Communication. Teoksessa M. L. Knapp & J. A. Daly (toim.) Handbook of Interpersonal Communication. Kalifornia: Sage Publications Inc.

Koole, T. & ten Thije J.D. 2001. The reconstruction of intercultural discourse: Methodological considerations. Journal of Pragmatics 33, 571–587.

Lehväslaiho, N. 2012. Kiinalaiset korkeakouluopiskelijat Suomessa ja heidän tulevaisuuden suunnitelmansa. Haaga-Helia. Opinnäyte.

Littlewood, W. 2000. Do Asian students really want to listen and obey? ELT Journal 54, 31–36.

Liu, J. 2002. Negotiating Silence in American classrooms: Three Chinese Cases. Language & Intercultural Communication 2, 37–54.

Melin, H. <<http://rehtoriblogi.uta.fi/2012/11/15/terveisia-kiinasta/>> Viitattu 10.08.2014.

Mulvaney, B. M. 1994. Gender Differences in Communication. An Intercultural Experience. Teoksessa F. E. Jandt (toim.) Intercultural Communication: A Global Reader. California: Sage Publications Inc.

Opetusministeriön julkaisuja 2009:21. 2009. Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009-2015. Helsinki: Yliopistopaino.

Opetusministeriö. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilun seuranta ja arviointi. Työryhmän väliraportti III. 11.02.2013.

Rankinen, A. 2008. Kulttuurinen osaaminen Etelä- ja Itä-Kiinassa toimittaessa. Illustraationa eräs tulkinta suomalaisjohtajien Kiina-kokemuksista. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Reiman, H. 2008. Opettaja monikulttuurisessa oppimisympäristössä. Kehittämishankeraportti.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Rundstrom Williams, T. 2005. Exploring the Impact of Study Abroad on Students' Intercultural Communication Skills: Adaptability and Sensitivity. *Journal of Studies in International Education* 9, 4.

Ryan, J. 2011. Teaching and Learning for International Students: Towards a Transcultural Approach. *Teachers and Teaching: Theory and Practise* 17, 6.

Salo-Lee, L. 1993. ”Teillä on kaunis nappi” – small talk: tyhjänpuhumista vai mielekästä viestintää? Teoksessa J. Lehtonen (toim.) *Kulttuurien kohtaaminen. Näkökulmia kulttuurienväliseen kanssakäymiseen*. Jyväskylä: Jyväskylän viestintätieteiden laitoksen julkaisuja.

Salo-Lee, L. 1994. Suomalaiset ja kiinalaiset viestijöinä: vahvuuksia ja ongelma-alueita. Teoksessa P. Isotalus (toim.) *Puheesta ja vuorovaikutuksesta*. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitoksen julkaisuja 11, 103–112.

Salo-Lee, L. 2007. Towards Cultural Literacy. Teoksessa T. Kaivola & M. Melén-Paaso (toim.) *Education for Global Responsibility – Finnish Perspectives*. Publications of the Ministry of Education, 2007:31. Helsinki: Helsinki University Press.

Valtioneuvosto. Ratkaisujen Suomi – Neuvottelutulos strategisesta hallitusohjelmasta. 27.05.2015.

Vihakara, A. 2006. Patience and Understanding. A Narrative Approach to Managerial Communication in a Sino-Finnish Joint Venture. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, A-1: 2006.

Wilkins, R. 2009. The Asiasta Puhuminen Event. Teoksessa Wilkins, R. & Isotalus, P. (toim.) *Speech Culture in Finland*. Lanham: University Press of America.

Wilkins, R. & Isotalus, P. 2009. Finnish Speech Culture. Teoksessa R. Wilkins & P. Isotalus (toim.) *Speech Culture in Finland*. Lanham: University Press of America.

The World Bank & Development Research Center of the State Council, the People's Republic of

China. 2012. China 2030. Building a Modern, Harmonious and Creative High-Income Society. <<http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/China-2030-complete.pdf>> Viitattu 12.11.2014.

Xi, J. 2006. Introduction to Chinese Youth. Teoksessa J. Xi, Y. Sun & J. J. Xiao (toim.) Chinese Youth in Transition. Hampshire: Ashgate Publishing Limited.

Xiao H. & Petraki, E. 2007. An investigation of Chinese students' difficulties in intercultural communication and its role in ELT. *Journal of Intercultural Communication* 13, 6.

Ya-Wen Teng, L. 2005. A Cross-cultural Communication Experience at a Higher Education Institution in Taiwan. *Journal of Intercultural Communication* 10.

Tan, O.S., McInerney, D.M., Liem, A.D. & Tan, A-G. 2008. What the West Can Learn from the East: Asian perspectives on the psychology of learning and motivation. A Volume in Research in Multicultural Education and International Perspectives. Charlotte: Information Age.

Zimmermann, S. 1995. Perceptions of Intercultural Communication Competence and International Student Adaptation to an American Campus. *Communication Education* 44, 4.

LIITE 1

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Basic information

- age?
- hometown/region in China?
- why studying in Finland?
- time spent in Finland so far?
- years of studying English so far?
- language skills from the own point of view?
- favourite things in Finland?

Communicating with the other students

- during class?
- outside classroom?
- on free time?
- "good" topics vs. "bad" topics?
- good/bad experiences?
- most enjoyable topics?
- intimate topics, not talking about certain things?
- different ways to communicate (e-mail, face to face, SMS, Facebook...)?

Communicating with the teachers

- during class?
- talking in class vs. silence?
- discussion → big lectures vs. small groups?
- arguments?
- outside classroom?
- on free time?
- different ways to communicate (e-mail, face to face...)?

Difficulties

- with the other students?
- with the teachers?
- personal feelings during difficulties?
- ways to cope?

The possible meaning of gender/sex

- friends of the opposite sex?
- romance/flirt?
- shyness?
- prejudices?
- good/bad experiences?

Communication in Finland

- communicating with Finnish people in general?
- biggest differences: Finnish/Chinese people?
- advice for new Chinese exchange students coming to Finland?